

Povest dveh ptičev nojev

Prvi noj: Ali ni to nezmožno, kako nam ti kongresniki ki smo jih izvolili, sedaj pulijo peresa?

Drugi noj: O, drugo leto se bomo maščevali nad njimi! Tudi ako potrošim vse do centa, izvolili bomo druge, čeprav ravno take!

Prvi noj: Jaz tudi.

Združeni narodi niso uspeli še v nobeni nalogi

Kolonijalne sile za ohranitev svojih ugrabljenih teritorijev. — "Mir" v Indoneziji. — Prepri med ameriškim in sovjetskim blokom

Pred varnostnim svetom združenih narodov je bilo že mnogo resnih zadev, med njimi na primer mednarodna kontrola nad atomsko energijo. Toda med Zedinjenimi državami in Sovjetsko unijo nikakor ne pride do soglasja. Gromekjevo v imenu svoje vlade zahteva najprvo mednarodno prepoved atomske bombe, a ameriška vlada odgovarja, da ne prej dokler se vsa atomska raziskovanja ne podvržejo kontroli združenih narodov. Ker je Rusija v manjšini, se njena vlada boji, da ji bo večina kontroliranja atomske sile zavirala dočim jih bo drugim deželam, posebno naši, dovolila.

Naloga za graditev miru

Ena najvažnejših nalog združenih narodov je pač graditev trajnega miru. A namesto tega se v tej deželi govori in piše o neizogibni vojni s sovjetsko unijo in se resno pripravlja nanjo. Atomskih bomb imamo baje že cela skladišča.

V Sovj. uniji ni take propagande, pač pa, da le ameriški vojni hujskači ogrožajo mirne odnose med ameriško in sovjetsko vlado.

Torej bo mir mogoče doseči le, ako se zanj vzajemno sporazumejo te dve najjačši sili na svetu. Resni ljudje ne verjamejo, da nam je Sovj. unija nevarna. Nima bojne mornarice in tudi ako bi jo imela saj tolikšno kot je sedaj angleška, je v zaprtih morjih. Ne more iz Črnega morja, ne iz Baltičkega in v Murmansk in Arhangelsk tudi ne bi mogla biti nevarna ameriški morskimi silami, ki je sedaj brezprimerna. Niti ne tista, kolikor jo ima v Vladivostoku. Letalske baze, kot smo tu že večkrat omenili, ima naša sedaj združena takozvana obrambna sila vseokrog Rusije. Ona nima nobene blizu nas. Torej bi nas kvečjemu mogla napasti s kakim bombnikom, a se proti tej možnosti v zvezi s Kanado pripravljamo na daljnem severu, tik Severnega tečaja, da i to nevarnost preprečimo. Lahko da ima sovj. bojna sila na razpolago kakšno izpopolnjeno iznajdbo za bombe rakete, kakršne je Nemčija pošiljala nad Anglijo, ali ima jih tudi Amerika, ki jih lahko spušča s tal blizu Rusije dočim slednja nima v bližini nas nobenih oporišč.

Ako se bi dobil kak močan državnik, ki bi mogel mogočno vplivati na ta dva velika v prid miru, bi kaj dosegel. Ker ga ni, se oborožujemo in po

mnenju prenapetih hujskačev res bismo v tretjo svetovno vojno.

Pritožbe, ki niso zalegle

Vsled tega kršenja med interesi imperialističnih sil in onih, ki se bi radi tujake nadvlade iznebili, je dobil varnostni svet združenih narodov že precej pritožb. Nekaterih se je s svojo večino kratko malo iznebil, češ, da so "notranja zadeva" prizadeletih dežel, v česar se organizacija Z. N. ne sme vtikati.

Kmalu po končani vojni se je pritožilo par arabskih dežel — n. pr. Sirija in Libanon, proti Franciji. Pomagali so jim zastopniki naše in angleške vlade, ker bi z izgubo svoje kontrole nad tema dvema arabskima deželami dobili prednost ameriški in angleški oljni interesi. Francija je šibka, mi smo močni. In tako sta omenjeni dve deželi in še par drugih tam postale svobodne, toda v prid anglo-ameriškega oljnega kartela. Francija je protestirala in spet dobila nekaj besede zraven.

Nekako bolj nerodno je naša takozvana dolarska diplomacija "rešila" vprašanje odnošajev med Anglijo in Egiptom.

Vlada v Kairu je pod pritiskom nacionalistov morala zahtevati od vlade v Londonu, da naj se angleške bojne ladje ter angleški polki sedaj, ko vojne ni več, umaknejo iz Egipta. Angleški vojski (Konec na 5. strani.)

Angleška delavska vlada se je doslej zelo slabo izkazala

Ko je vojna vihra še divjala, so imeli v Angliji volitve in zmagala je nad Churchillovo torijsko trdnjavo delavska stranka. Obljubljala je mnogo lepih stvari, pred vsem uvesti demokratični socializem v Veliki Britaniji.

Sedaj je ta stranka v silni krizi.

Sicer je s svojo večino v parlamentu izvršila podražje bankrotirani kapitalizem, pa ga hoče odpravljati kot so to skušale razne socialdemokratske stranke v Evropi po prvi svetovni vojni in enakih napornih metod se poslužuje sedaj angleška in pa francoska vlada.

Ni ga večjega zla za delavske gibanje kot kadar podrajuje bankrotirani kapitalizem, pa ga hoče odpravljati kot so to skušale razne socialdemokratske stranke v Evropi po prvi svetovni vojni in enakih napornih metod se poslužuje sedaj angleška in pa francoska vlada.

Kapitalizem, ki ima sedaj samo še eno mogočno trdnjavo na vsem svetu — naša Zed. država, je tega vesel. Ako sploh mu je mogoče biti vesel. Kajti iz njegove propagande proti "komunizmu" bi bilo razvidno, da je v skrbeh za svojo bodočnost, ako v Franciji in v Italiji propade. V resnici ga je v teh dveh deželah bilo konec že med vojno, a se ga umetno vzdruje — največ z ameriško pomočjo.

Tragedija angleške delavske stranke je v tem, da je pododvajala sistem in tvorbo države, ki je zidana popolnoma na kapitalizmu in imperializmu. Delavska stranka je obljubila neodvisnost ogromni Indiji in Burmi. In dala je obljube kolonijam. To pomeni, da se bogastva iz teh krajev ne bodo več iztekala v London.

Dalje to razkrajanje britanskega cesarstva pomeni znižanje življenskega standarda v Angliji. Tudi ako bi bila sedanja vlada popolnoma "rdečarska", ne bi mogla spremeniti sistema, ki je bil skozi stoletja grajen na izkoriščanju tujih dežel.

Sedaj je tega konec in Anglija je v pomanjkanju. Njena nekdanja mogočna valuta je postala na mednarodnem trgu šibka in oslanja se na dolarje, ki smo jih angleški vladi posodili lani, oziroma deloma že predlanskim Zed. državi v znesku tri in tri četrt milijarde dolarjev.

Ta kredit pojema. Produktija premoga v Angliji ni to kar bi morala biti. Anglija je včasih premog izvažala, sedaj ga uvaža, ker so njeni kapitalisti rove zamarili, pa bo vzelo leta, predno jih bo mogoče moderno opremiti. In ameriški kapitalizem Angliji ne bo posojeval, v namenu, da se jo preuredi v socialistično urejeno državo. Vendar pa delavska stranka še trdi, da hoče izvesti svoj program in celo komunistična je podpira v teh obetanjih.

Nevarnost je le, da Anglija ne bi mogla v nobenem slučaju postati socialistična, — že radi tega ne — ker ni bila grajena skozi vso svojo dolgo zgodovino za drugega kot za imperializem in kapitalizem.

Kaj naj sedaj stori s svojim odvisnim prebivalstvom, če ne bo dohodkov iz Indije, iz Burme, in iz drugih takih krajev, iz katerih se je dovažalo blagostanje v Anglijo?

Anglija je v krizi in se tega zaveda. V tej stiski je postala "dominjon" Zed. držav, kar je Attleeju in Bevinu najbolj neprijetno.

Italija končno le priznala, da je vojno izgubila

V minulih par tednih so se v italijanski zbornici vršile razprave o vprašanju, da-li naj mirno pogodbo odobri ali jo odkloni. Vnanji minister grof Sforza je dejal, da bi odklonitev ne pomenila drugega kot za Italijo le še večjo negotovost.

Komunistični vodja Palmiero Togliatti je izjavil, da ni za pogodbo kakršna je, niti ne bodo poslanci njegove stranke glasovali proti nji, ker bi bilo to brez pomena. Vojno je izgubila tista Italija, katere on ne zastopa, torej naj tudi za mirovno pogodbo glasujejo taki, ki so bili Mussoliniju najbolj sorodni.

Aplavza ni dobil, kajti Italijani so pod Mussolinijem res mislili, da so najmočnejša velisila. Opočil jih je z besedami. Pod dučjem so trpeli komunisti in socialisti pa še bolj, ker so bili takrat jačji in jih je dal morilec v roke vse križem. Toda kot komunisti, so se tudi socialisti vzdržali glasovati za mirovno pogodbo, ker človek navsezadnje je tudi Italijan (v Italiji) ne samo komunist, socialist ali republikanec, ali kar že.

Zbornica je mirovno pogodbo odobrila z 262 proti 68 glasovi. S tem je priznala, da je Trst s svojim zaledjem odslej "svobodno, mednarodno mesto", in pa da se Italija odpove kolonijam, katerih je imela precej že pred Mussolinijevo dobo.

Zelo težavno se je poročala Italija sprijaznila z resnico, da ji bo treba plačati saj deloma škodo, ki jo je storiła deželam, katere je napadla. Udarila je n. pr. v Jugoslavijo, kjer je morila, terorizirala, potigala, ropala in rušila.

Mirovna pogodba določa, da mora Italija plačati Jugoslaviji vojno odškodnino v znesku 125 milijonov dolarjev, Rusiji 106 milijonov, Grčiji 105 milijonov, Etiopiji 25 milijonov in Albaniji pet milijonov dolarjev.

Za Italijo je to udarec. Ameriški ekonomski menijo, da te odškodnine ne bo zmogla, kar je sedaj živi zgolj od ameriške podpore. In Amerika bo podpirala Italijo le, če se ne bo brigala za vojni. odškodninami pač pa se skušala postaviti gospodarsko na lastne noge.

V Beogradu seveda mislijo, da tako ne bo šlo, kajti kar je Italija sejala, naj tudi žanje. In sejala je vojno, torej naj tudi plača stroške. Saj nekoliko za tisto škodo, ki jo je storiła v svoji lastni histeriji.

Za dolar se dobi čezdalje več lir

Italijanska vlada je odločila, da bo izmenjevalna vrednost od avgusta dalje 350 lir za dolar. Prej je bila 225 lir za dolar. Vzrok temu je, ker bi Italija rada dolarjev in pa vsled te razlike pospeševati trgovino z Zed. državami.

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Ribniška satira pripoveduje, kako so se nekoč gasilci iz Dolenje vasi podali v dir, da pogasijo požar v sosedni vasi. Medpota so se ustavili v gostilni, da se odpočijejo in uhlade, predno začno brzeti znova v gorečo vas. Dospeli so v njo ravno ko je bila zadnja hiša v plamenih. In nato so radostno poročali, da se jim je posrečilo ustaviti požar pri zadnji hiši. Nekaj sličnega se je dogodilo sedaj gasilnemu društvu združenih narodov v Indoneziji.

Čikaška policija ni še nikoli imela kaj prida slovesa bodisi v tej deželi in še manj pa po ostalem svetu. To ni toliko njena krivda kot pa je krivda "politične mašine", ki jo upravlja. Nedaleč od naše sosesčine je neki spolni perverznez, ki ima slast od malih otrok, Joseph Bortnyak po imenu, ugrabil zgodaj zvečer s postelje tri in pol leta starega Charlesa Bradleyja, ga zadušil in ga potisnil pod stopnice v sosedni hiši. Ko je lump udiral v Bradleyjevo stanovanje — ki je v pritličju (v kleti), je bil Bradley z ženo zadaj svoje stanovanja v pogovoru s sosedom. Ko sta odšla spat, otroka ni bilo v postelji. Ven sam ne bi mogel iti, kajti če bi, bi moral skozi zadnja vrata in tedaj bi ga videli. Poklicala sta bližnjo policijsko postajo na Damen ave., a tam so si mislili, da se veliko malih otrok potepa in se izgubi, pa se za apel histerične matere niso zmenili. Nato je šla sama tja, pa jo je nočni policijski uradnik tolažil, naj jo nikar ne skrbi, češ, "tudi jaz, ko sem bil otrok, sem se izgubil ponoči, zjutraj pa so me privedli nazaj."

Ko pa je sosed našel umorjenega otroka, se je policija podvzela in bila tam, ko hitro mogla, s fotografij seveda. In morilec, star 23 let, pa je vso noč spal na prazni loti v travi v bližini hiše, iz katere je ugrabil otroka. Bil je vsled spolnih perverznosti nad otroci že dvakrat kaznovan in zaprt, obakrat izpuščen, in ker živi v sosesčini, so ga policaji poiskali in prišli. Zločin je priznal. In policija si lasti zaslugi za naglo "razmotanje" tega zločina. A otrokova mati meni, da če bi policija takoj prišla ko je bila pozvana, morda bi otroka našla še živega, ali pa ga bi še dobila v rokah perverzneža ter ga rešila. Toda tam, kjer je bil umor izvršen, žive zelo revni ljudje. Ves okraj je smatran za "slums". Če pa bi se kaj sličnega dogodilo v bogataškem predelu, tedaj bi bila policija vsega mesta po radiu mahoma obveščena in vsa bi morala biti na nogah. Torej čeprav živimo v zelo demokratični deželi, vendar imamo dvojno mero, ker smo ob enem tudi v razredni družbi.

V Jugoslaviji je precej podtalne propagande, ki ima svoje glavno zaledje v Trstu. Iz nekega pisma, ki ga je nam pokazal prejemnik, vidimo, da se tam sušila kako silovito ameriška vlada preganja komuniste in da je med političnimi aretiranci tudi precej Slovencev, med njimi urednik Proletarca Frank Zaitz. Ugodno polje za taka šepetanja ustvarjajo zelo hladni odnošaji Zed. držav do Jugoslavije (Nadaljevanje na 5. strani.)

Nekaj o stališču Proletarca

Ob ustanovitvi si je Proletarec določil za svoje načelo borbo za delavske pravice, za negovanje ljudske izobrazbe in pobijanje nazadnjaštva.

To nalogo vrši brez prestanka.

V prvi svetovni vojni se je njegov upravni odbor, z večino eksekutivne JSZ, odločil podpirati vojno proti kajzerjevemu bloku, s programom za ustanovitev federativne jugoslovanske republike in propagiral Wilsonovih 14 točk mirovnega programa.

Ker so na mirovni konferenci zmagali imperialisti in je Wilsonovih 14 točk ostalo le na papirju, so nam naši kritiki očitali, da smo gibanje zavozili — češ — bilo bi pametnejše, ako bi bili proti vstopu te dežele v vojno, kot je bil Eugene V. Debs in njegov poznejši naslednik Norman Thomas.

Po vojni, ko se je situacija "umirila", smo se vrnili v socialistično stranko. Zaupali smo Debsu, Hillquitu in Bergerju. Ko so preminili, drug za drugim, so jih nasledili novi ljudje. Nastala je depresija, potem vojna kriza in vojna. Spet smo bili v položaju kot v prvi svetovni vojni.

Večina v JSZ se je odločila za izstop iz stranke, ki ji je zapovedoval Norman Thomas. Propagirala je (namreč naša zveza) borbo proti fašizmu še veliko prej kot so to storili komunisti. In začeli smo znova oglašati program JRZ, na kar je takrat porajalo le malo čitateljev.

Sedaj je ta program uveljavljen.

Po prvi svetovni vojni smo svarili komuniste in konservativne socialdemokrate, da uprtašajo vse delavske gibanje. Naši levičarji so nam to zamerili, istaklo desničarji. Izkazalo se je, da smo bili mi v pravem. Izgubili so socialdemokrati v weimarski republiki in komunisti, ki so bili poslani v znani moskovski obravnavi v smrt.

Ni lahko urejavati neodvisen delavski list v razmerah v kakršnih smo sedaj, a iz prešlih izkušenj se lahko učimo, kako ostati na pravi poti.

Nikoli se nismo spuščali v kako agifacijo za kapitalistične stranke in vedno se trudili uglašati pota za zgraditev prave, velike resnično ljudske stranke s socialističnim programom.

Vsi, ki Proletarca poznate in ga čitate, veste, da ni nikoli zgrešil svojih smeri. In upamo, da jih nikoli ne bo.

Tak list je vreden, da mu stojimo ob strani. Podprimo ga s pridobivanjem novih naročnikov in z zbiranjem prispevkov v njegov tiskovni sklad.

Za "prosperiteto" se obetajo slabi časi

Delnice velikih ameriških korporacij so koncem julija padle po en do tri dolarje — ali v skupnih transakcijah samo dne 29. julija nad milijardo dolarjev.

V Londonu pa na angleški borzi še mnogo več.

Kar pomeni, da se kapitalistični ekonomiji obeta nova kriza — morda celo usodnejša kot je bila ona, ki se je pričela pri nas leta 1929 in v Evropi leto dni prej.

Pravijo, da je sedaj v tej deželi zaposlenih v doprinosnih obratih 60 milijonov delavcev. Nekaj nad dva milijona delavcev pa je nezaposlenih, največ onih, ki menjaajo službe.

Ampak ako pogledate v urade, kjer dele brezposelnim podporo, izgleda, da je kriza že tu. Seveda, služb je še mnogo na razpolago, takih, ki denaajo za najgrša dela najnižjo dovoljeno

mezdo.

Voditelji unij, bodisi onih pri CIO kakor pri AFL, se zavedajo, da smo v veliki opasnosti, a so se med sabo minul teden znova zedinili, da je združenje med unijami sedaj še neizvedljivo.

AFL je napravila novo potezo s povabilom na CIO za konferenco v svrhu združenja.

Dne 31. julija je predsednik CIO Philip Murray odgovoril, da dokler ne bo načelnega smisla za enotnost, je boljše, ako se s tem (s pogajanj) ne trudi časa. V začetku poletja je on povabil na slično konferenco eksekutivno AFL, pa mu je odgovorila, da je v to pri volji le pod svojimi pogoji.

Po domače rečeno, unije CIO se bi morale najprvo priznati za gradnice in za spokornice ter se vrniti kot "izgubljeni sin" v hišo "svojega očeta".

Dočim se reakcija pripravlja na predsedniške volitve in ima kandidata že izvoljenega, pa naj bo to že Taft, Dewey ali Truman, pa je delavstvo nepravilno in v politiki tako zavzeto, da se je čuditi!

V vsem unijskem gibanju ni po smrti Sidneyja Hillmanna nobenega resničnega progresivca, niti med tistimi ne, ki jih oglašajo za "komuniste" ali pa za so-potnike. Torej ne bo iz delavskih vrst niti Wallace dobil opore, posebno še, ker mu ne zaupajo. Kajti tudi on svoja mnenja menja tako pogosto, da je res nezanesljiv.

Da-li se bodo unije zedinile predno nastane kriza, je vprašanje. Sedaj, očividno, se nečelo.

Boj složno s korporacijami, ki unijam prete z novo protidelavsko postavbo. Nehaj "odškodnin" točh proti njim je še vlo-

ženih, kar pomeni masne zasluge in pravokate na obeh straneh in ardenke unijskih blagajen.

Druga velika skrb unij je sistematično manipuliranje monopolov za umetno ustvarjenje pomanjkanja potrebščin — n. pr. v avtni, v jeklarski in v raznih drugih industrijah.

Ako bodo monopolisti s to taktiko nadaljevali, bo v prihodnji zimi milijone delavcev brezposelnih.

Ob enem monopoli navijajo cene da kaj. Jeklarski trust je podražil jeklo \$5 na tono in to pomeni podražitev vsakega kjerkoli se uporablja železo. In tudi v takih obratih, ki se prizadevajo indirektno.

Inflaciji torej še ni videti konca. In Trumanova skrb — saj on pravi da ga — kaj bo, če dežala, to se pravi, monopoli ne pridejo k pameti.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanske Delavske Tiskovne Društva, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah na celo leto \$3.00; na pol leta \$1.75; na četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: na celo leto \$3.50; na pol leta \$2.00.

vsi rokopi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tistega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1905.

Editor: Frank Salts

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Ako smo proti "agresiji", čemu ne stopimo Nizozemski na prste?

Avstralija se je nedavno odločila vložiti pritožbo v varnostnem svetu Združenih narodov proti Nizozemski, ker je prekinila pogajanja z indoneško republiko ter udarila vanjo z najmodernejše opremljeno mehanizirano armado.

Na avstralsko zstopstvo v Združenih narodih je bil narejen pritisk (vir časniški poročevalci AS, UP, New York Times itd.), naj se ne "prenačijo". Pritisk je bil na podlagi istih virov narejen iz Washingtona v London, in nato iz Londona na avstralsko vlado.

Zatem se je oglašila nova, "osvobodjena" Indija, ki je po svojem predstavniku Nehriju javno zapretila, da se bo pritožila v obrambo indoneške republike.

A je tudi njen glas utihnil.

Združeni narodi so se končno vseeno oglašili in "zahtevali", naj se z vojno preneha. Nizozemska je obljubila to storiti šele ko je zasedla vse strateške točke.

Medtem so časopisi v Londonu "ugibali", da se indoneško republiko davi s "privoljenjem" naše vlade.

In ugotavljali so, da bi Nizozemska nikdar več ne mogla tja, če je bi mi ne oborožili in financirali. In pa če bi začetne invazije tja tik po poraženju Japonske Anglija ne izvršila.

Rekli smo v prejšnji številki, da je Indonezija ena najbogatijših krajev na svetu. Toda njena bogastva ne služijo domačinom temveč tujcem. Bogatašem v Nizozemski, v Ameriki in v Angliji.

Stirideset milijonov domačinov pa mora garati v suženjskih razmerah in to zapadne kapitalistične avtoritete označujejo za "krščansko civilizacijo".

Naša hinavščina je očitno posebno v sledečem:

Hočemo, da organizacija Združenih narodov postavi stražo ob grški meji, da prepreči "agresijo" Jugoslavije, Albanije in Bolgarije.

Toda levičarski laboriti v Angliji se pritožujejo, da igrano s tem svetovlinsko politiko. Če smo zoper "agresijo" v Grčiji, čemu so tam angleške čete in naše "vojne komisije", pa naši dolarji? In pa na Kitajskem? In ako smo toliko za mir na Grškem, čemu zapraviti skoro milijardo za oborožitev armade, ki ji "načeljuje" kraljica Wilhelmina? Mar se nam 40 milijonov prebivalcev Indonezije nič ne smili, pač pa le rojalisti v Grčiji? Vse se tako zdi, da bo naša demokracija s Trumanovo doktrino zelo slabo skončala. Svet gre naprej, mi ga tiščimo nazaj. Tako ne bo šlo.

Slike izmed vojnih dni, ko so se bogati zabavali in revni umirali

Pokojni Roosevelt nam je zatrdil, da iz "te (druge svetovne) vojne ne bodo rasli multimilijonarji kot so (po Wilsonu) v prvi svetovni vojni."

Izkazalo se je, da je med kapitalisti patriotizem nemogoč. Kajpada, saj so patriotični in te obsodijo za prekučuh v eni ali v drugi obliki če se jim zdi opasen. In tako morajo brezpravni kritiki pred sodišča, magnatom, ki kontrolirajo industrijo, pa se podeljuje kolajne v priznanju za pospeševanje produkcije.

Se predno je Roosevelt preminul, so se že začeli "škandalni". Niso sicer bili pritrirani na dan iz pravičnosti pač pa agolj iz ljubosumnosti.

FDR je bil razočaran, a bi bil sedaj še veliko bolj, če bi živel. Kajti varali so ga tudi taki ljudje, katerim je najbolj zaupal.

In tako sedaj v kongresnih preiskavah o medvojnem graftu i njega blatijo. Iz raznih pričanj izgleda, da je imelo v "korupcijski praksi" tudi par njegovih sinov prste vmes in nedvomno je sedaj, ko se (Roosevelt) ne more več braniti, njegovi vdovi najbolj hudo.

Le par ljudi doslej je bilo obsojenih in tik nato oproščenih. Plačali so nekaj tisočakov globe pa je zadostovalo. So pač bili v takih zvezah — češ — ako bomo mi morali v zapor, boste tudi višili notri — saj ste vendar vi vzeli podkupnine...!

Bivši kongresnik May iz Kentuckija je bil obsojen, ker je preodkriti igral municijskim graftarjem v roke. In njegovi municijski magnati bratje Garson so dobili zaporno kazen, ker so začeli iz nič in dobili vladnih naročil za okrog sto milijonov dolarjev. Tako so vsi obogateli čez noč, ob enem pa so nam pohujali propagando patriotizma in pa da naj kupujemo vojne bonde.

Garsni so bitko izgubili, toda nedvomno so bili toliko previdni, da ko bodo "oproščeni", jim ne bo ničesar manjkalo. Nedavno se je kongresni odsek za preiskovanje medvojnega in povojnega grafta zelo pečal z multimilijonarjem Howardom Hughesom in pa z enakim medvojnem municijskim magnatom Henryjem J. Kaiserjem.

Ker je tudi pokojni Roosevelt veroval le v "free enterprise", je njegova administracija oddajala milijardna naročila raznim privatnikom in dogodilo se je, da v marsikakem slučaju ni dobila ničesar za zapravljenih milijone dolarjev.

In kō so se naši fantje borili v Afriki, v Aziji, na Pacifiku in v Evropi, so ti "patrioti" imeli "partije", ki so stale po tisoče in tisoče dolarjev in zaračunali so jih v rubriko stroškov municijske produkcije.

Legalnim prostitutkam, takozvanim lepoticam, modelistkam in "filmskim zvezdam" so plačevali po sto dolarjev na večer

KOLONIJALNA LJUDSTVA v borbi, da se iztrgajo iz verig imperializma. Tako se je po dolgi borbi otresla Indija Anglije in enako tudi Burma. In Indonezija je v borbi za osvoboditev izpod Francije, Indonezija pa da se otrese nizozemskega imperializma. Egipt si prizadeva otresti se angleške nadvlade in vse tudi v francoskih ter v drugih kolonijah Afrike.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Še o življenju...

Življenje: Kakovost ali značilnost, po kateri se žival ali rastlina razlikuje od neorgan- skih (kamenin) ali od mrtvih organskih teles.

Tako stoji v besednjaku. Nato sledi še vrsta razlaganj o življenju posameznika in skupnosti, o telesnem in umskem življenju, o življenjskem boju za obstanek, o nagonu samohrane in razplajanja, itd.

Toda vključ vsem razlagam smo še zmerom tam, kjer smo bili; življenje je še zmerom velik vprašaj. Tudi elektriko poznamo, ali točneje: njeno silo, njena svojstva poznamo toliko, da jo znamo vzbujati bodisi na mehanični ali pa kemični način. In znamo jo uporabljati in izkoriščati. Toda, kaj je elektrika, tega do danes še nihče ne ve. Takih vprašanj, ki zamažajo čaka odgovora, je več. Za mnoga niti ne vemo...

Mi, ki nismo strokovnjaki v biologiji, poznamo življenje le v toliko, kolikor se ga sami zavedamo in pa kolikor se nam samo razkazuje v kaljenju, rasti in produkciji. V toliko ga je razumel celo cigan Marko Hudorovič, ki se ni nič pomišljal, kaj storiti s koruzo, da ne bo poginila. Kmetje so mu namreč odkazali krpo zemlje, mu dali peharček zrnja, pa zaukazali: "Pridelaj si žgance sam!" Cigan pa je koruzo skuhal, preden jo je dal v zemljo. In potem je kmete vodil na leho in jim dokazal, da je "debelaca v zemlji, ali ven neče! Sam Bog, vidite, je proti temu, da bi cigan obdeloval zemljo..."

Da bi bilo le bolezenske kali

in več, in pa vso "postrežbo", ki v bogataških "klubih" znaša od 50 naprej za večer.

Vse to so plačali tisti, ki delajo za vsakdanji kruh. In še trditi so se morali, da so ga med vojno sploh mogli dobiti.

Ampak municijski magnati in vladni uradniki v njihni družbi, pa lepote — tem ni bilo treba skrbeti kaj bodo jedli in pili. Omizja so bila polna, postelje belo postlane, denarja na kožo.

To je potrdil tudi industrični in filmski magnat Howard Hughes. Bil je pritriran pred kongresno preiskovalno komisijo, češ, da je dobil med vojno vladna naročila s pomočjo prijatelja banketov in pa z najemanjem lepih deklet, da bi spravljale visoke vladne uradnike v spolne skušnjave.

In je rekel Hughes: "Čemu le mene zaaljšujete? Saj so vse kompanije delale med vojno isto kakor jaz! Seveda sem najemal dekleta! V tem ni nič pregrešnega. Kaj bi se delali hinavce! Ampak najemala so jih tudi konkurenčne družbe in prirejale prav tako razkošne pojedine kakor moja! Torej čemu bi le moja in pa Kaiserjevo kompanijo preiskovali!"

Zadel je v živo in brčkone bo ta graftarska afera zadušena kakor je bilo mnogo prejšnjih.

Tisti ekonomski večaki, ki so liberalnih nazorov, menijo, da smo bili med vojno od te vrste "patriotov" v kongresu in izven njega ogoljufani ne samo za milijone temveč za milijarde dolarjev.

In iz pričanj je razvidno, da je to res. Toda ker so ječe le za male tatove, se velikim tudi sedaj ne bo ničesar zgodilo razen da imajo stroške svojim advokatom v korist.

tako lahko zamoriti, kakor je semenske! In vendar je v njih toliko življenjske sile in moči, da strmino, če opazujemo n. pr. fi- zologovo nežno in krhko betev, ki se prebije včasih i skozi neus- miljeno trdo in skorjasto vrhnojo plast in odrine pri tem morda i kope zemlje, ako ji je v napotje.

Pripovedujejo, da so si v zgod- nji dobi rudarstva pomagali ru- darji z žirom (kakor se ječičasti bukov sad imenuje). Žira so na- tresli in nabrekli v razpoke skal, ga dobro zamočili, nato pa razpoke skrbno zamažili in za- delali. Kalcij žir je skale raz- gnil.

Baš ta življenjska moč in sila v rastlinstvu in živalstvu nudi modernim biologom velikanstvo polje za proučevanje. Njih iz- sledki lahko syetu nelzmermo koristijo, lahko ga pa tudi ugo- nobe. Ni dovolj atomska bomba, tudi z bakterijami nas plašijo...

Burbank se je pečal samo z rastlinstvom. Iz mrtve tvarine ustvarjati novo rastlino, tega se- veda ni znal. Znal pa je iz že obstoječih ustvarjati nove vrste, boljše, rodovitnejše in lepše od izvirnih.

Toda razni strokovnjaki v bio- loški, zlasti še v agronomski pa- nogi se niso omejili le na izbolj- ševanje rastlinskega sveta, mar- več so ga raztegnili tudi na ži- valski krog. Na piko so vzeli do- mače živali.

Ruskemu biologu profesorju Zavadavskemu se je "posrečilo" razviti metodo, ki omogoča rej- cu ovac, da mu povrže ena ovca dve ali še več jagnet namesto enega dve teleti, itd. — čitam da dobi od ene krave namesto enega dve teleti itd. — čitam

in več, in pa vso "postrežbo", ki v bogataških "klubih" znaša od 50 naprej za večer.

Vse to so plačali tisti, ki delajo za vsakdanji kruh. In še trditi so se morali, da so ga med vojno sploh mogli dobiti.

Ampak municijski magnati in vladni uradniki v njihni družbi, pa lepote — tem ni bilo treba skrbeti kaj bodo jedli in pili. Omizja so bila polna, postelje belo postlane, denarja na kožo.

To je potrdil tudi industrični in filmski magnat Howard Hughes. Bil je pritriran pred kongresno preiskovalno komisijo, češ, da je dobil med vojno vladna naročila s pomočjo prijatelja banketov in pa z najemanjem lepih deklet, da bi spravljale visoke vladne uradnike v spolne skušnjave.

In je rekel Hughes: "Čemu le mene zaaljšujete? Saj so vse kompanije delale med vojno isto kakor jaz! Seveda sem najemal dekleta! V tem ni nič pregrešnega. Kaj bi se delali hinavce! Ampak najemala so jih tudi konkurenčne družbe in prirejale prav tako razkošne pojedine kakor moja! Torej čemu bi le moja in pa Kaiserjevo kompanijo preiskovali!"

Zadel je v živo in brčkone bo ta graftarska afera zadušena kakor je bilo mnogo prejšnjih.

Tisti ekonomski večaki, ki so liberalnih nazorov, menijo, da smo bili med vojno od te vrste "patriotov" v kongresu in izven njega ogoljufani ne samo za milijone temveč za milijarde dolarjev.

In iz pričanj je razvidno, da je to res. Toda ker so ječe le za male tatove, se velikim tudi sedaj ne bo ničesar zgodilo razen da imajo stroške svojim advokatom v korist.

v knjigi "Vprašanja naših dni". — Čitam dalje: "Bistvo metode je v tem, da delamo ovčje in- jekcije 'sirotke mnogopodja', ki povzroča pri samici večje iz- ločanje jajčec iz jajčnika. Iz teh jajčec se tudi razvijejo jagnjeta, v kravi teleta, v srebrni lisici li- sičke itd." — In še: "Večletne iz- kušnje so pokazale, da se razvi- jejo pri dobri reji v polnovred- ne živali tudi taka jagnjeta, ki so bila povzročena celo kot sedma ali osma..."

S tem in še z drugimi po- membniimi odkritji se napove- duje velikanski napredek v praktičnem gospodarstvu. Toda kdor ima količjak srca do živali, bi tiho vzdihnil: uboge, uboge živali...

Zakaj ptice selilke na svojih dolgih potovanjih ne zaidejo?

Dobro vam je znano, da se vsako jesen selijo mnoge ptice v toplejše kraje, kjer prežive zimo, pa se spomladi spet vrača- jo v stare domove. Ste se kdaj vprašali: kako da te ptice ne za- idejo na svojih dolgih potova- njih? Kako poznajo pot in smer svojega leta in kako se vedno vrnejo v mesta, iz katerih so iz- letele? Vam se lahko zgodi, da se izgubite v bližnjem gozdiču, a ptice-selilke prelete tolikana prostiranja, a jih taka nezgo- da nikoli ne doleti.

Znanstveniki, ki raziskujejo življenje ptic, so se mnogo ba- villi s tem vprašanjem in o tem tudi pisali. Znano je, da razli- čne vrste ptic potujejo na raz- lične načine. Nekatere ptice spo- znajajo okolico predvsem z oče- som in si jo dobro zapomnijo. Poedine iz vrst ptic spoznajo tek rek, lego planin in jezer. Te pti- ce dobro pazijo, kot jih vodijo starejše, da bi lahko nekoč tudi one postale vodnice.

Toda, kako bi si lahko razjas- nili let ptic nad pokrajini, kjer ni takih točk, ki bi jim la- hko služile za spoznavanje, n. pr. let nad velikimi morji? In vendar tudi na takih poteh ptice ne zaidejo.

Znanstveniki mislijo, da ima- jo nekatere ptice razvit še pose- ben čut za orientacijo. Toda te- ga znanost še ni čisto točno ugo- tovlila. Možno je, da nekatere ptice občutljive za zračne toko- ve ter temperature zračnih struj. Vsekakor nam bo pa zna- nost kmalu dala tudi na ta vpra- šanja jasen odgovor.

iz Francije

"Kam to pelje, kam to gre?" se vprašuje Ramadier.

"Zdaj najvažnejša postavka v naši državi — stavka.

Vse železnice stojijo, večje plače si želijo.

Kam to pelje, kam to gre?" se vprašuje Ramadier.

Je amerikanke strice mož poslušal, brez levice

novi vlado je sestavil in vsehprek v nesrečo spravil.

Pritožba proti državnemu departamentu, ker odklanja potne vize v Jugoslavijo

Ze na nedavnem drugem kongresu Slovenskega ameriške- ga narodnega sveta je bila spre- jeta resolucija, v kateri je dele- gacija apelirala na naš državni departament, naj ne bo toliko pri- stranski pri oddajanju viz pro- silcem, ki žele v Jugoslavijo, in pa da naj neha tudi z drugimi diskriminacijami, n. pr. glede podeljevanja ali pa odvzemanja državljanstva.

Dne 1. avgusta smo prejeli iz urada ZOJSA (United Commit- tee of South-Slavic Americans) pismo, v katerem nam sporoča- jo, da so se pritožili na državni departament alično kakor SANS. Pismo, ki je bilo naslovljeno državnemu tajniku generalu Marshallu, se v slovenskem pre-vodu glasi:

Zelo smo vznemirjeni zaradi neprestanega odklanjanja pot- nih listov za Jugoslavijo od strani državnega departamenta. To se izvaja že skoraj devet me- secev in se še nadaljuje.

Vaši argumenti, češ, da Ame- ričani nimajo primerne protek- cije v Jugoslaviji, da je trans- portacija nezadostna ter da so slabe stanovanjske razmere, ni- so resnični. Ako vzamemo v po- štev dejstvo, da se izdajajo pot- ni listi za potovanje po bivših sovražnih deželah, po Franciji, Spaniji ter po Grčiji, kjer je v razmahu popolna civilna vojna, tedaj je zelo težko zapostiti, če- mu je Američanom prepoveda- no potovanje po državi, ki je bi- la naša zaveznica tekom zadnje svetovne vojne, ki je tako veli- ko doprinesla za našo skupno zmago, in ki je pravomočni član Združenih narodov. Sorazmerno so narodi Jugoslavije doprinesli za zavezniško zmago več kot katera koli druga slična sku- pina.

Pregled vaših arhivov bo po- kazal, da so pred to vojno, ko je bila Jugoslavija še pod vladjo monarhije, obstajale nekatere potežkoče za zaščito ameriških

državljanov in to zaradi dej- stva, ker je mednarodna posta- va priznavala dvojno državljan- stvo, razen če je obstajala po- godba, ki je krila državljansko vprašanje. Taka pogodba pa ni nikoli bila sklenjena med Jugo- slavijo in Združenimi državami. Seveda, take pogodbe tudi sedaj ni z Italijo in z drugimi država- mi. Vajic temu pa državni de- partment Združenih držav ni odklanjal potne liste za poto- vanje po državah, s katerimi ni- smo sklenili pogodb glede dvoj- nega državljanstva. Zavedamo se potežkoč z osebami nemškega porekla, ki se opirajo tehnično na ameriško državljanstvo, ka- terega najbrže jugoslovanska vlada ne priznava in to zaradi tega, ker je bila ta skupina po večini na strani osišč.

Našemu odboru so znani ra- zni žalostni slučaji posamezni- kov in poznani so tudi državne- mu departamentu. Vemo za slu- čaj 68-letne vdove, ki nima no- benega živečega sorodnika v Ameriki, v Jugoslaviji pa dva otroka, pa ji je bilo odklonjeno dovoljenje, da bi se vrnila k nje- nim otrokom. Znan nam je slu- čaj premogarja, ki boleha na je- remu pa je bil odklonjen potni list, da bi pred smrtjo vsaj še enkrat videl svoje otroke in druge člane svoje družine.

Vsi ti ljudje — in imamo na tisoče podobnih primer — ne želijo potovati v Jugoslavijo z namenom, da bodo živeli po razkošnih hotelih in se udobno vozili po železnica. Zadovoljni so, da so le zaščiteni vsaj tako kot v kateri drugi državi na svetu.

Vsled tega vas prosimo, go- spod tajniki, da spremenite svo- je sedanje postopanje in izdaja- te potne liste za potovanje po Jugoslaviji.

S spoštovanjem, Združeni odbor Južno- Slovenskih Amerikancev LEO BACIĆ poslovni izvršni tajnik.

Kakor nam je znano, se vse velike živali kakor slon, noso- rog, povodni konj, žirafa, kame- la, tur, bivol, konj, govedo pa- sejo, torej niso mesojedci.

Isto nam povedo davno minu- le zemeljske dobe. Bronto in di- nosavri, plazilci iz predavnine, do 6 m visoke in 30 m dolge ži- vali, ki so imele deloma kušar- sko, deloma ptičje truplo, so se okorno gibale po plitvem moč- virju in se hranile s sočnimi rastlinami. Vse te orjaške živali so bile vegetarijanci, uživale so samo rastlinsko hrano. Nehote se nam pri tem vriva vprašanje, ali je kaka vzročna zveza med telesno velikostjo in rastlinsko hrano.

Ko žival rase, potrebuje ogo- rne količine, da si zgradi telo. Ko je dorasla, se mora žival hraniti. Jasno je, da doseže ta obratna preobnova velik obseg. Ali niso živali, ki se hranijo z rastlinami na boljšem od živali, ki se hranijo z mesom? Prve imajo tako rekoč vedno "pogr- njeno mizo", v rodovitnih kra- jih žive kakor v kaki deveti de- želi. Mesojedci so pa roparji, morajo loviti, plaziti se, zasledo- vati druge živali, kar je napor- no in večkrat brezuspešno, za- to se seznanjajo pogostoma z la- koto. Vegetarijanci so zato mir- nejše, krotkejša nravi, ker sto- je vedno ob pogrnjeni mizi. Me- sojeder slonove velikosti, bi ne utegnil dobiti dan za dnem do- volj hrane, da bi zadoštil pre- snovi. Ne smemo trditi, da ustvarja rastlinska hrana orjake, bliža nam mora biti vsekakor misel, da bi morali orjaki-meso- jedci poginuti zaradi nezadostne hrane, zaradi lakote.

Vegetarijanci morajo imeti dolga črevesa, da lahko doobira- izkoristijo rastlinsko hrano. Čre- vo divje mačke, ki se seveda hrani z mesom, je petkrat tako dolgo kot njeno telo. Črevo go- veda pa 20krat. Pri domači ma- čki, ki dobiva mesno hrano, se podaljša črevo za polovično te- lesno dolgot.

Ne smemo se vprašati, zakaj so kuncel in poljske miši ostali tako majhni kljub rastlinski hrani. Rastlinska hrana nikakor ne pospešuje rasti. A tudi kuncel in miši nam kažejo, kako jim prav posebno prija ta hrana; Rastlinska hrana se uveljavlja pri teh majhnih živalcah v dru-

RASTLINSKA HRANA IN RAST

gačem smislu. Plode se narav- nost prisiljivno in to zahteva obilno hrane. Majhne roparice, ki bi jih glede velikosti lahko primerjali s kuncel, imajo le malo mladicev in navadno le en- krat na leto, kuncel in miši so pa v tem oziru pravi stroji.

Zakaj se pa kiti, ti morski or- jaki, ne hranijo z rastlinami? V njihovem življenjskem prostoru, v morju, je stvar drugačna. Tu so rastline redke, živali pa v obilici.

Vegetarijanci na kopnem do- segajo velike izmere, ker jim nudi narava vedno kakor že omenjeno, "pogrnjeno mizo" in se jim ni treba pehati za vsak- ianjo hrano, kakor roparicam.

Dobro je, da ni nihče brez na- pak, kajti če bi kdo bil, ne bi imel nobenega prijatelja. — Hazlet.

Tole mi ne gre v glavo?

Kongresnik Eaton, republika- nec iz New Jerseyja, je pred kongresnim odsekom za vnanje zadeve dejal, da če se ruske agresivnosti ne bo moglo usta- viti na mirnem, "psihološkim" način, bo to treba storiti z našo oboroženo silo. Toda le čemu ne pomisli tudi na naše agresivno- sti na Kitajskem, na našo pomoč Nizozemski in Kitajski, to mi nikakor ne gre v glavo! Mar je naša agresivnost manj grešna kot katere druga, to bi rad ve- del!

PRIPOVEDNI DEL

WANDA WASILEWSKA:

Iz ljubezni

(Nadaljevanje.)

"Dekle je prišlo k Vasji," je javila Raisa.

Zjutraj je prišlo Vasjino dekle. On je čakal z veseljem, z vero. Pripeljalo se je dekle iz oddaljene vasi. S težavo je dobila karte za vlak, da bi pripeljala domov svojega fanta. Zdej bo videla, prepričala se bo, da je tistega, ki ga je ljubila, neumljena roka vojne pohabila, izpremenila, da ga ni mogoče spoznati. Ni več tisti, niti ne spominja več na tistega Vasjo, s katerim sta hodila pod višnjami.

"Naj jo odpeljem gori, ali naj počaka tu?" — "Odpelji jo, naj mu tam pomaga, če bo hotela."

Marijin ton je začudil Raiso. "Kako misliš — če bo hotela?"

Marija se je premagala in se zasmejala s suhim, neprijetnim smehom. "Neumnica! Saj je vendar tvoja dolžnost, pomagati ranjencu, da se obleče." — "No, seveda, to se razume," se je pomirila Raisa.

Ne, Raisa ni ničesar razumela. Pa saj ni bila ona Grisiina žena. Niso njej pripeljali pohabljenega človeka, ki ga je nekdanj ljubila. Raisi je vse tako enostavno: prišlo je dekle in bo odpeljalo invalida domov.

Zdej ga bo prvič videla. In spoznala bo, da je pisati pisma z zagotavljanjem o svoji pripravljenosti na vse — eno, drugo pa je gledati dejstvo v oči.

Marija je prišla po prstih po stopnicah. Pridrževala je dih in se bližala tisti sobi. Ali bo ališala krike? Ne, motila se je.

Naenkrat jo je presenetil nerazumljiv, nepričakovan zvok. Tam za vrati so se smejali! To ni bil histeričen smeh obupa. To je bil običajen, vesel smeh.

Odprija je vrata. Na stolu je sedel Vasja, ki je bil že oblečen. Zalostno je visel ob njem prazen rokav. Pred stolom je klečalo kmečko dekle in poskušalo z iglami speti zavijano hlačnico, v kateri ni bilo noge.

In oba sta se smejala — Vasja, ki jo je gledal, kako se trudi, in dekle v ruti. Raisa je stala poleg in pospravljala stvari. Dekle je vstalo in Marija je videla svetle lase, ki so gledali izpod rute, modre oči in smehljajoč se, srečen obraz. Ustavila se je, kot da jo je nekaj sunilo v prsi. Vasja jo je pogledal s svomi črnimi očesom. "Vidiš, Olja, to je sestra, o kateri sem ti pisal, sestra Marija..." Dekle ji je ponudilo roko. Marija je začutila stisk močne, hrpave roke. Kot začarana, ne da bi kaj razumela, je gledala v veselo, modre oči. "Hvala," je rekla Olja kratko in se spet obrnila k Vasji. Vzela je k steni prislono berlo in si jo mojstrsko ogledala. "Je močna?" "Ne boj se, zdržala bo, saj nisem več tako težak, ena roka in ena noga je manj," je veselo, kot da se šali, rekel Vasja. In de-

klica je vzela njegove besede kot šalo. Izza ustnic so se zasvetili vlažni, beli zobje. "Potem mu bodo naredili proteze, nič se ne bo opazilo," je z gorečnostjo prepričevala Raisa. Dekle je skomizgnilo z rameni. "Zakaj pa? Pravijo, da je težko s protezo. Pri nas v vasi je invalid iz prejšnje vojne, pa pravi, da je težko, da je z berglji boljše. Če pa se vidi, ali je to sramota, da bi skrival? Kaj še! Naj vidi vsi, kako se je bojeval. Kaj ne, Vasja?"

"Bova šla, kaj?" Mudilo se ji je, rada bi že odpeljala svojega Vasjo iz teh bolniških sten, ga vzela domov pod svoje varstvo. "Avto gre na kolodvor, odpeljal vas bo," je rekla Marija suho. Raisa je pomagala Vasji vstati. Olja mu je hitro podala berglo. Oprl se je nanjo in nepričakovano se je zazdel visok in močan. Podal je roko Raisi. Potem je nerodno naredil nekaj korakov z berglji in se ustavil poleg Marije. "Če vam bom pisal, sestra, mi boste odgovorili?" Marijo je zadel njegov ton. Nič več se ne spominja, kaj je preživel v tej bolnišnici, pozabil je na noči strahu in nemira, na globok obup, ki ga je morala miriti, na vse te mesece, ko so jo klicali k njemu, ker ni znal nihče razen nje ravnati z njim. "Seveda bom odpisala," je odgovorila suho. Fant si je dal opravičiti s svojimi berglji. Ni razumela, kaj mu je treba. Naenkrat po ja je objel s svojo edino roko in jo poljubil na lice. Stisnilo jo je v grlo in pobožala ga je po glavi, kot ga je božala prej, ko je še ranjen in bolan ležal kot majhen otrok. "Srečno pot, Vasja..." Mariji se je zdelo, kot da odhaja od nje nekaj svetlega in čistega.

Glasno je ropotala bergla po hodniku. Zablzel je motor. Bivši pacient je mahal Mariji. Marija se je vrnila v dežurno sobo. Lica so ji gorela. Kaj ni bila ona neizmerno slabša od tega kmečkega dekleta, ki je ob tem srečanju našlo v sebi vesel smeh, običajne, mirne besede — in nič obupa, nič strahu? V tem pohabljenju je takoj spoznala svojega Vasjo in ga brez pomišljanja priznala. Ni razmišljala, ni se borila v sebi; enostavno prišla je in, kot je pisala, tako ga je tudi sprejela. Njeno pismo je bilo do kraja pošteno. To dekle bi gotovo ne govorilo visokih besed o domovini, o idealih, o žrtvah. Zanj tu sploh ni bilo nikake žrtve — samo z veseljem je prišla k svojem fantu; bila nanj ponosna in je srečna prevzela vlogo njegove strežnice. In to je bil kmečki fant, ki se je vračal na zemljo brez roke in brez noge.

Marija je stisnila ustnice. Namenila se je v sobo h Grisi. Da, treba bo, da se pogovorita o nekaterih stvareh. Na pragu pa so

jo moči zapustile. Ne, ni mogla ponovno gledati, kaj se je zgodilo z Grisi. To ni bil Grisi, naj si je govorila kar koli že, to vseeno ni bil Grisi. Tuj, neznan človek, ki se je le po tem razlikoval od drugih ranjencev, da je druge prevezovala mirno, s sočutjem, z globoko željo, da jim nudi olajšanje in pomoč; on pa je vzbujal v njej nepremagljiv strah.

"Profesor je dovolil, da greš domov, Grigorij," je rekla Marija in se kot vselej umikala pogledu moža. "Domov..." je zateglo ponovil. Skrivoma jo je opazoval, ne da bi rekel besedo. Ona je tam nekaj zbiralala, kot da bi bila strašno zaposlena. Da le ne bi opazil... Najstrašnejše je še pred njo: dom. Tam se ne bo več mogla izgovarjati na delo, tam ne bo mogle biti z njim kot s pacientom. Tam bo že dom, običajno življenje, čuječe oči matere, ki jo opazujejo z neupanjem. Tam bo še stokrat težje, kot je bilo doslej.

Mati seveda ni zdržala in je povedala sosedam. Ali pa so morda same uganile, same čakale? Triumfalen sprevod: Obrazi sosed pri priprtih vratih, otroci so hodili pod noge bolničarjem, in sredi vsega brezmočna postava Grigorija... Prvo nadstropje, drugo, kot pot na Golgoto. Končno, ki jih lahko zapre za seboj, da se rešijo radovednih človeških pogledov.

Soba. Grigorijev obraz blede od razburjenja. Saj to je njuna soba, soba njune sreče. Z roko se dotakne pisalne mize, postavi Marijino fotografijo. Vzame svojo fotografijo v srebrnem okviru, fotografijo Grigorija, ki ga ni več. "Morala bi jo skriti," misli Marija, "a zdaj je že prepozno..."

Bolničarji so pozdravili in odšli. Odšel je Voroncov, ki je seveda mislil, da nujno mora biti pri vsem tem zraven. Marija ga je skušala zadržati, a Voroncov nikdar ničesar ne razume. Marija se je z obupom držala matere, jo o nečem nesmiselno spraševala in ni poslušala odgovorov. Čaj so popili, kazalec ure bežijo kot blisk. Mati je za lahko noč poljubila Grigorija. Marija je v strahu poskočila: brez potrebe je snela prt in ga pozorno zlagala. Kaj zdaj?

Grigorij je tiho rekel: "Marija, prenesla bi si divan iz te sobe." Marija ga ni pogledala. Pred začudeno materjo je prenesla divan v sobo, kjer ni bilo niti prostora zanj.

"Utrujen sem," je rekel Grigorij, "oprosti, takoj bom legel." Grigorij je legel in tiho rekel: "Lahko noč," ter se obrnil k steni. In Marija je legla sama. A spanca ni. Srce ji zaliva moreč sram. Začutila se je majhno in bedno. Ta trenutek ni bil pohabljenec on — pohabljenec, zamazan in nevredno je bilo njegovo srce.

(Dalje prihodnjic.)

OGROMNI HLEBI IN DOLGE KLOBASE

Francoski satirik in najznamenitejši pisatelj 16. stoletja Rabelais France je spisal humoristično-satiričen roman Gargantua et Pantagruel, kjer popisuje v klasičnem jeziku s šaljivo porogljivostjo in izredno domišljijo razkošne pojedine orjaka Gargantue in njegovega sina. S tem delom se je pisatelj zelo zameril duhovskemu stanu, čeprav je bil sam redovnik in pozneje svetni kanonik.

Na ogromne obede popisane v tej knjigi se še spominimo, ko beremo, da je pek Zaharias leta 1730. ob prihodu Viljema I. in njegovega sina v Draždane, spekel hleb, dolg 18 vatlov, širok 8 vatlov in visok poldrug čevljev (en saški vatel je 0.563 m, en škorenj je 0.314 m). Za ta hleb je porabil pek 18 mernikov moke, poldrugo tono droži, 326 čevčev mleka, 3600 jajc in tri funte

Poslušajte

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vod: jo George Marchan.

Those Flying Saurcers Not For Us

muškata. Da so spikli to pogosto, so morali nalašč za to zgraditi izredno dolgo peč in jo opremiti s pripravo, s katero so spravili pogačo v peč in iz peči. In to pogosto je peljalo na posebnem ograjenem vpreženih konj v slovesnem sprevodu vseh draždanskih pekov k dvornemu obedu. Ogromni nož, ki so z njim rezali pogačo, se še dandanes hrani v Draždanih.

Nekaj manjših, a še vedno precej velikih, je bilo osem hlebov in šest prest, ki so jih spekli peki v Koenigsburgu na Pruskem. V ta namen so porabili 12 mernikov moke. Leta 1601. so jih nosili peki za Novega leta dan skozi omenjeno mesto. Istočasno so pa nosili mesarski pomočniki, bilo jih je 105, 900 funtov težko klobaso, ki je merila 1005 vatlov. Za to klobaso so uporabili 180 prekahenih gnatij in 18 in pol funta popra.

Nato so peki in mesarji skupno pojedli hlebe, preste in klobaso.

Neko drugo poročilo ve za drugo ogromno klobaso. V Nuerbergu so napravili mesarji l. 1614. iz 183 funtov slanin in svinjine in 20 funtov popra klobaso, dolgo 493 vatlov. Meriti bi sicer morala 500 vatlov, toda petim mojstrom, ki so klobaso pripravljali, je počilo črevo, preden so dokončali delo, zato so jo morali skrajšati za sedem vatlov.

Ce je Nemčija bila, (danes seveda ni) dežela klobas, je pa Anglija bila dežela pudinov. 18. avgusta leta 1864. so pripravili puding, težak nad 700 kg. Zanj so uporabili 1500 kg rozin, 150 kg grozdin, 125 kg sladkorja, 100 kg obistne masčobe, 50 kg citronata, 4500 jajc, 10 steklenic ruma in 15 kg dišav. Ker niso imeli tako velikega prtiča, so zavili vso zmes v jadro, namazano s 25 kg masla, položili jo v kotel iz najfinješe bele pločevine in šele to pločevino v velik kotel. Polaganje se je vršilo s škripcem. Puding se je kuhel pet dni in pet noči, zaužili pa so ga v petih četrtih ure.

Precejšnjo težo je imel sir, napravljen iz mleka 750 krav. Ta sir je dobila angleška kraljica Viktorija v dar ob priliki svoje poroke leta 1840.

Dvomimo, da smo s tem članicem ustregli bralcem ker prav gotovo ni v tej povojni dobi kdo ve kako simpatično pomanjkanje in draginja.

Iz Rima

De Gasperi: "Le na desno se držimo! To je zanesljiva pot!" Glas ljudstva "Mi tu stran vam ne sledimo, ker tam čaka vas — bankrot!"

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 WEST 26th STREET

Tel. Crawford 2213
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
8:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)

Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8446
If no answer — Call Austin 5700

Julia Parkel piše

Los Angeles, Calif. — Obljuba dolga dela, kaj ne, tovariš Zajc? Vseeno, bolje tudi pozno kot nikoli.

Uredniku sem namreč obljubila, da bom v Proletarcu opisala nekoliko o svojem potovanju iz lepe Californije v Milwaukee in v Chicagu. S tem sem se sicer precej zakasnela. Vzelo mi je par dni, da sem se nekoliko odpočila. V tem času je pa moj Jože dobil počitnice, pa sva šla spet z njim okrog. Obiskala sva tudi Fontano, kjer sva se ustavila par dni.

S tem pisanjem bi morda še odlašala, ako bi me mož ne priganjal, in pa novi naročniki, o katerih sem mislila, da jih moram omeniti. Kajti na tem potovanju agitacije za Proletarca nisem pozabila.

V Fontani smo se slučajno srečali z Nick Pahorjem iz Las Vegas, Nevada, ki je prišel sem na obisk k svojemu sorodniku Albertu Hrastu. Vsi smo bili veseli snidenja, posebno ker smo vsi nekdanji Milwaučani, pa smo prišli skupaj v tako oddaljenem kraju.

To, da je Albert Hrast naročnik Proletarca, sem vedela. A dvomila sem, da je Nick, pa sem ga hitro vprašala, da bi se naročil, češ, ako ga ne bom, me bo John Pečnik prehitel. (Bili smo namreč zbrani na njegovem vrtu in on je zastopnik Proletarca v Fontani.) John mi menda ni zameril te naglice (kajne, da ne, John?)

Ni bilo nikakega truda. Nick Pohar se je takoj naročil za celo leto. Ako bi bilo več takih, pa bi list ne bil v težavah. Upam da mu je list všeč in da ga bo priporočil tudi drugim rojakom v Las Vegas.

Po vrnitvi v Los Angeles sva poskusila z Josipom svojo srečo tu in tako spet dobila novega naročnika. On je Peter Brecko. Imam namen dobiti tu še enega, ki se bo gotovo naročil. Ko ga dobim v roke, mi ne uide.

Sedaj pa nekoliko o mojih obiskih.

Zaželela sem si po sedmih letih spet videti moje stare prijatelje in se odločila, da grem na

NE ČAKAJTE,

da prejmete drugi ali tretji opomin o potečeni naročnini. Obnovite jo čim vam poteče. S tem prihranite upravi na času in stroških, ob enem pa izvršite svojo obveznost napram listu.

BARETINCIC & SON

POGREBNI ZAVOD

Tel. 20-361

424 Broad Street

JOHNSTOWN, PA.

pot. Milwaukee je moj nekdanji dom z mladih let. Čeprav sem tu v Californiji že enajst let, na Milwaukee se zmerom spominjam. Namreč prijateljev in prijateljic v tem wisconsinskem mestu.

Seveda, najprvo sem morala dobiti dovoljenje od svojega moža, kar ni bilo težko, dasi sem pričakovala ugovarjanje. Ker je kar hitro privolil, mi ni bilo všeč. Rajše bi videla, da bi mi branil. Saj veste, sem pač sebična. Ko ni ugovarjal, sem si mislila, glej ga no, saj je kar lahko brez mene! A on je bil pač drugega mnenja. Hotel mi je ustreči.

Tako je prišel dan odhoda. Zabil pa mi je v slovo, da ne ostati dalj kot en mesec na poti. A moje potovanje se je zavleklo na celit pet tednov. Sem si mislila, saj bo morda zopet sedem let preteklo, predno bom šla znova z doma.

V vlak sem se vsedla zvečer in po 39 urah sem bila v Chicagu, par ur pozneje pa že v Milwaukeeju.

Zelo sem bila vesela videti mojo sestro Mary Evanich in njena otroka kakor tudi vse moje številne prijatelje. Rada bi jih tu po redu omenila, a bi vzelo preveč prostora. Iskrena hvala jim za gostoljubnost in prijaznost. Posebno Puncarjevi družini in drugim, ki so me vozili po mestu. Povrnila jim bom, kadar pridejo v Los Angeles. (Kaj pravita k temu Puncar in Ančka?)

Tako so bili vsi prijazni z mano, da je čas vse prehitel poteke. Ne vem zakaj, a bilo mi je težko ločiti se od te prijateljske družbe in sestre in od slovesa, ko je bilo čas reči "good bye", so me zalile solze. "Morda se vidimo zadnjik," sem si predstavila. Nismo več mladi in potujemo le redkoma, ker finančne razmere ne dopuščajo, da bi šel človek na pot po mili volji. Tako sem se s tega slovesa v Milwaukeeju kislila držala skozi do Chicaga. A tam sem se spet hitro opogumila, ko zagledam Katko Hrvatini in novo znanko Tončko Zavrl. Zraven pa me je še presenetil gl. predsednik SNPJ Vincent Cinkar. Potem je nas vse odpeljal na Katkin dom, kjer sta s Tončko pripravile fino večerjo. Tam sem ostala dva dni. Vsem trem iskrena hvala—Katki, ker ker mi je tako lepo stregla, Tončki, ki je tudi imela stroške z mano in g. Cinkarju, ki nas je vozil po Chicagu in mi razkazal zanimivosti tega mesta. Peljal nas je tudi v urad SNPJ, kjer sem se seznanila z vsem štabom in vsak je imel prijazno besedo zame. Od tam smo šli pa v Slovenski delavski center.

Tam sem se seznanila osebnostno z upravnico Ano Beniger, ki je prav prijazna dekle. In seveda z urednikom Frankom Zajcom, ki je nam razkazal ves Center in nato še hladilnico kluba v takozvanih spodnjih prostorih, kjer streže gostom mladi Arley Božičnik. Tu se mi je še najbolj dopadlo, da sem nenadoma postala članica kluba. Tu smo začeli tudi nekoliko debatirati, kot je pač običaj v takih prostorih.

Še danes si mislim, le čemu sem se temu zlozmu (uredniku) toliko zamerila, da mi je naložil kvoto, koliko novih naročnikov moram dobiti.

Da si ostaneva v prijateljstvu, in da ga razveselim, sem poskusila in uspeh je povzročil, ali ne, t. Zajc? (Seveda je, hvala za ves tvoj trud in lepe besede!)

Od tam sem se zopet morala posloviti ker čas je prihajal za odhod. Na postajo nas je zapeljal V. Cinkar, kjer je bila tolikšna gnječa, da si še v roko nismo mogli seči, in že sem bila v vlaku.

Tako se je moj obisk v vseh ozirih dobro obnesel. Torej še enkrat, vsem v Milwaukeeju in v Chicagu najlepša hvala!

Sedaj bi pa rada omenila, da me zelo zanimajo razprave kako pomagati temu listu, da ga ohranimo. Z mojim možem razmotrivava, kako bi ga finančno

podprli, da mu zasiguramo izhajanje. In to v enaki obliki kot jo ima sedaj. Zmanjšanje bi mu škodovalo posebno v agitaciji.

V prid lista je bilo podanih že precej priporočil, a še vse premalo. Zelo vzpodbudni apeli prihajajo od Joško Ovna, in od našega kalifornijskega sosa 'Big' Tonyja, pa od Anton Shularja in drugih.

Midva sva torej zato, da Proletarec ostane tak kot je. In obdrži si naj angleško stran, ker v nji je vedno kaj koristnega za nas in za mlajše čitatelje.

Zelo mi je všeč roman na tretji strani. Kar se pa ponatiskovanja tiče, je tega včas res preveč. A jaz bi to prepustila uredniku v razsojanje.

Naročniki in vsi drugi ljubitelji dobrega in zdravega čtiva, ki ga nam nudi Proletarec pa vedite, da je njegov obstoj odvisen samo od nas. Ako ga bomo močno podpirali, ga bomo imeli. Torej pridobivajmo mu novih naročnikov in vsak nov naročnik naj bi tudi dobil enega novega, pa bo število čitateljev raslo.

Vsa čast tistim, ki prirejajo listu v korist razne prireditve in mu s tem pomagajo kriti stroške. Zal, da mi, ki smo daleč proč, nimamo takih priložnosti, razen da tu pa tam potisnemo kak "copak" v tiskovni sklad.

Ampak to je malenkost napram onim naporom, ki jih Proletarčevi naročniki organizirano vrše.

Sedaj pa končam, da se vam preveč ne zamerim.

Julia Parkel.

podprli, da mu zasiguramo izhajanje. In to v enaki obliki kot jo ima sedaj. Zmanjšanje bi mu škodovalo posebno v agitaciji.

V prid lista je bilo podanih že precej priporočil, a še vse premalo. Zelo vzpodbudni apeli prihajajo od Joško Ovna, in od našega kalifornijskega sosa 'Big' Tonyja, pa od Anton Shularja in drugih.

Midva sva torej zato, da Proletarec ostane tak kot je. In obdrži si naj angleško stran, ker v nji je vedno kaj koristnega za nas in za mlajše čitatelje.

Zelo mi je všeč roman na tretji strani. Kar se pa ponatiskovanja tiče, je tega včas res preveč. A jaz bi to prepustila uredniku v razsojanje.

Naročniki in vsi drugi ljubitelji dobrega in zdravega čtiva, ki ga nam nudi Proletarec pa vedite, da je njegov obstoj odvisen samo od nas. Ako ga bomo močno podpirali, ga bomo imeli. Torej pridobivajmo mu novih naročnikov in vsak nov naročnik naj bi tudi dobil enega novega, pa bo število čitateljev raslo.

Vsa čast tistim, ki prirejajo listu v korist razne prireditve in mu s tem pomagajo kriti stroške. Zal, da mi, ki smo daleč proč, nimamo takih priložnosti, razen da tu pa tam potisnemo kak "copak" v tiskovni sklad.

Ampak to je malenkost napram onim naporom, ki jih Proletarčevi naročniki organizirano vrše.

Sedaj pa končam, da se vam preveč ne zamerim.

Julia Parkel.

Zveza med Bolgarijo in Jugoslavijo

V pogajanjih v juliju, ki so bila zaključena v pričetku avgusta, sta Jugoslavija in Bolgarija oznanila prvo resno vzajemno pogodbo med njima. Bolgarsko vlado je na pogajanjih v Beogradu zastopal njen premier, bivši tajnik kominterne, Giorgi Dimitrov, jugoslovansko pa maršal Tito. Skupno z ekonomskimi in drugimi veščaki so zasnovali načrt, ki ima za svoj smoter spremeniti ti dve deželi v enotno gospodarsko telo. Zato se predvideva v tem načrtu sklenitvi med Bolgarijo in Jugoslavijo ekonomsko unijo, kot jo je Jugoslavija sklenila že prej z Albanijo, in v političnem oziru pa združenje teh dežel v balkansko unijo.

Mirovna pogodba, sklenjena med zavezniki in narekovana Bolgariji, določa, da mora slednja plačati Jugoslaviji \$25,000,000 vojne odškodnine.

Jugoslavija je sedaj Bolgariji na tej konferenci sporočila, da ne bo od nje tirjala nikake vojne odškodnine, torej ji ves omenjeni znesek oprost.

V Chicagu se porabi tudi mnogo vode

Chicago slovi vsled marštee-sa, n. pr. vsled obilice salunov, ker tu si ga lahko ustanoviš kjerkoli, razen v restriktivnih predelih, samo če imaš denar za ličenc. Zato je salunov ponekod kar po pet na enem bloku in tudi več.

Vendar pa v Chicagu popijejo tudi mnogo vode, in seveda, uporabljajo jo tudi v druge koristne namene.

Davek za uporabo vode v tem mestu je znašal v prvih sedmih mesecih tega leta \$9,780,557, ali \$252,569 več kot v isti dobi lanskega leta. Ker ta pristojbina ni bila zvišana, pomeni, da smo vzlic dolgotrajnemu deževju še vseeno porabili toliko več vode kakor lani.

Same podražitve

Za jeklarskim trustom je prišla korporacija General Motors, ki je cene avtom in drugih svojih izdelkov zvala od dva do šest odstotkov. Izgovarja se na inflacijo.

Ako verujete v poslanstvo "Proletarca", priporočajte ga s spuncem in prijateljem v naročitev ob vsaki priložnosti.

ZA LIGNE TISKOVINE VSEH VRST
PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO
OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST.

CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združeno državo (vsemani Chicaga) in Kanado \$8.00 na leto; \$4.00 za pol leta; \$2.00 za četrt leta; za Chicago in Cook Co., \$9.50 za celo leto; \$4.75 za pol leta; za inosestvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWNDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILLINOIS

VELIKA TROJICA

Ko je Edison umiral, so nekateri časniki razpravljali o tem, kako bi bilo, če bi lepega dne zginili s sveta vsi njegovi izumi. Svetovna civilizacija bi bila na mah spet hudo siromašna. Po zablili pa so listi v svojih razmišljanjih pristavili, da bi bila za svet še neprimerno hujša izguba, če bi poleg Edisonovih izumov čez noč zapravili tudi plovce, ki sta jih dala svetovni civilizaciji in tehniki velika jugoslovanska izumitelja Nikola Tesla in Mihajlo Pupin.

Nad tisoč patentov si je pridobil Edison s svojimi izumi. Pot tega velikega izumitelja je bila značilna za vzpon nadarjenega mladeniča v dobi, ko je bila Amerika še vsa mladostna, polna kipečih sil. Pred sto leti, 11. februarja 1847, se je rodil Edison v mestu Milanu v državi Ohio. Bil je sin siromašne, priseljene družine in je moral že s 7 leti prispevati svoj zaslugek za vzdrževanje. Po vlakih je prodajal okrepčila in častnike, v zapuščenem vagonu si je uredil tiskarno in izdal svoj prvo list, dobil je nato službo telegrafista in začel študirati; že zlasti se je bavil z električnimi

THOMAS EDISON
s svojo prvo žarnico.

aparati in se trudil za izboljšave. Leta 1869. si je pridobil prvi patent za nekakšen glasovni aparat, s katerim so znatno skrajšali prištevane glasovnice pri volitvah. Nato se mu je obneslo brzojavljene dve brzojavi po eni sami žici. To je bil pričetek njegove slave.

Od 1871. do 1876. je bil vrhovni nadzornik Law Gold Initiator Company v New Yorku in je uvedel mnoge izboljšave električne aparate lastnega sistema. Leta 1874. je ustanovil svojo tovarno za telegrafске aparate, ki jo je pozneje opustil, pač pa si je v parku Melno pri New Yorku uredil velik laboratorij, v katerem je v desetih letih dosegel velike izume, na področju elektrotehnike šibkih in močnih tokov. Sestavil je fotograf, izboljšal dinam in izumil žarnico. Zgradil je prvo električno železnico na čikaški razstavi (1884), na kateri se je že v prvih 13 dneh prepeljalo 24.000 oseb.

Ko si je uredil v Orangeu v državi New Jersey nov velik laboratorij, je izboljšal med drugim kinematograf, ki ga je bil izumil Francoz Lumier. S tem laboratorijem je nerazdružno zvezano veliko število izumov v elektrotehniki. Tu je Edison postavil okulator in tu je skušal proti koncu življenja pridobivati umetni kavčuk. Dokončno slavo je želel na svetovni energijski konferenci 1930. v Berlinu, ki se je sam ni udeležil, pač pa je dal na njej predvajati govoreči film, ki je prikazal nastanek njegovega največjega izuma — električne žarnice. Umrl je 18. oktobra 1931. ob 15:24 v 85. letu in radio in brzojav sta bliskovito raznesla po svetu vest o njegovi smrti.

Na vsakem koraku srečujemo Edisonove izume. Odkar je leta 1879. zagorela prva žarnica s svojimi tankimi žicami, se mesta kopljejo ponoči v luči. Vsa kovrstne priprave lahko združimo z električno lučjo. Po velikih mestih vozijo elektrifikirani, ki jih žene električna energija, shranjena v lahkih Edisonovih

akumulatorjih. Tramvaji vozijo po mestnih ulicah. Edisonov gramofon je pripomogel k velikanski popularizaciji glasbe. Kinematografi večer za večerom privabljajo množice gledalcev in jim nudijo poleg zabave tudi mnogo prosvete. Pa saj je na tisoče reči, s katerimi se je bavil Edisonov obsejni duh in bolj ko napreduje človeštvo, večja je vrednost njegovega dela. Proti koncu svojega življenja je mnogo razmišljal, kako bi z novimi izumi koristil zdravju človeštva. Ta obsejni program je odnesel s seboj v večnost.

Edison in Tesla

Edison je bil vseskozi praktičen Amerikan, ki je zrasel iz majhnega postopača v genialnega izumitelja. Pri vsej naprednosti je bil kdaj pa kdaj konservativen, kar se je pokazalo zlasti tedaj, ko je prišel 1884. v Edisonovo električno družbo v New Yorku Nikola Tesla, ki je tam dobil zaposlitev v oddelku za izdelovanje generatorjev istosmernega toka. V knjižnici o Nikoli Tesli (1933) nam pripoveduje dr. Lavo Čermelj: Vsi Teslovi izumi, ki so se nanašali na istosmerni tok, so bili s priznanjem sprejeti. O Teslovih strojih za izmenični tok pa ni hotel nič slišati ne Edison, ne njegovi družabniki. Pa tudi ni bilo v Edisonovi družbi tedaj mesta, kjer bil Tesla lahko udeležil svoj izum. Sicer pa sta dva tako velika, a vendar tako različna izumitelja, kakršna sta bila Tesla in Edison, mogla le s težavo prebiti pod isto streho. Tesla se je kmalu osamosvojil in ustvarjal svoje velike izume.

Ko je zrasla prva velika električna centrala za proizvodnjo Teslovega trofaznega toka leta 1895. ob Niagarskem slapu v Ameriki, je moralo podjetje Westinghouse, ki je centralo postavilo, prestati trd boj z mnogimi in zelo uglednimi nasprotniki, med katerimi sta bila priznani učenjak in strokovnjak William Thompson in — veliki izumitelj Thomas Alva Edison. Oba sta ognjevitavo zagovarjala istosmerni tok. Pa je nad Edisonom vendarle zmagal Tesla. Danes stoji ob Niagari velika centrala za milijon kilovatov, ki proizvaja še vedno le Teslov trofazni tok in ga razpošilja na več sto kilometrov naokoli.

Kakor drugod po svetu proizvajajo tudi v Sloveniji vse važnejše centrale trofazni tok. Istosmerni tok se proizvaja le še redkokje za ožje ozemlje. Tako ima Ljubljana še iz prejšnjih let generator istosmernega toka, s katerim zalaga središče dele mesta.

Luč novega človeštva

Žarnica, ki jo je bil 1879. izumil Edison, je postala čudežna luč novega človeštva. Toda tisti, ki je sistematično proučil to vprašanje, kako bi se žarnica izboljšala, je bil Tesla. Edisonova žarnica je gospodarsko le težko tekmovala z električno obločno in s plinom. Teslova razmnoževanja so postala vodilna za ves nadaljni razvoj električne žarnice. Tesla sam je izumil žarnico, ki je pri uporabi visokofrekvenčnega in visoko napetega toka gorela z eno samo vodno žico in ki je za enak učinek potrebovala neprimerno manj električne energije kakor Edisonova žarnica. Na temeljih Teslovih ugotovitev pa so drugi gradili dalje: od občutljive in razmeroma drage Edisonove žarnice z ogljeno nitko, do trepežne poluvatske žarnice z wolframsko nitko, ki jo je leta 1906 izumil Franjo Hanaman, poznejši profesor na zagrebškem vseučilišču.

Pupin izpopolnjuje Teslo

Veliko skrb je Tesla posvetil nadvse važnemu vprašanju prenosa visokofrekvenčnih tokov. Spoznal je, v čem so težave pri prenosu po žicah in je kazal tudi smer, v kateri je treba iskati rešitev. A rešitev sama je bila pridržana drugemu Jugoslovancu,

profesorju elektrotehnike na univerzi Columbia v New Yorku Mihajlu Pupinu, ki je prav tako kakor Edison in Tesla zrasel iz najskromnejšega fantička v velikega izumitelja. Njegova knjiga "Od pastirja do izumitelja", ki jo imamo tudi v slovenskem prevodu, je bodrilno in znamenito delo. Mihajlo Pupin, ki mu Slovenci dolgujemo za-

Slovenija sprejela zakon o ogromnem petletnem gospodarskem planu

Dne 7. julija je Ljudska skupščina Ljudske republike Slovenije soglasno sprejela zakon o petletnem gospodarskem planu, ki bo v letih 1947-51 bistveno spremenil karakter naše stare domovine v vseh panogah njene bodočega razvoja.

Izbrani zakon predvideva ogromne zneske kapitalnih investicij za dvig industrijske proizvodnje, za razvoj in okrepitev slovenskega kmetijstva, prometa in trgovine, za zvišanje produktivnosti dela in povečanje narodnega dohodka ter za preureditev prosvetne politike in povečanje kulturnega razmaha v vseh potezah narodne izobrazbe.

Zvezna skupščina Federativne ljudske republike Jugoslavije je že prej sprejela načrt za petletko, ki vsebuje program za podvig industrije, elektrifikacije, gozdarstva in proizvodnih rudnin federalnega ali zveznega značaja. Posamezne republike pa so sprejele svoje zakone o petletki, ki se nanaša bistveno na vse faktorje, ki so republiškega in ne zveznega značaja. Zvezna vlada FLR Jugoslavije bo v teh petih letih vložila za realizacijo petletnega gospodarskega načrta ogromno vsoto pet milijard petstopenjdeset milijonov dolarjev (5.550.000.000), ali 277 in pol milijarde dinarjev. Ta znesek tudi v Ameriki ne bi bil mlačne solze!

Slovenija sama pa bo v letih 1947-51 investirala iz lastnih sredstev v celoti 12 milijard 684 milijonov dinarjev (253.680.000), od tega pa 3 milijarde 744 milijonov samo za industrijo, elektrifikacijo in rudarstvo ter 450 milijonov za stanovanja v industrijskih krajih. S to vsoto bodo modernizirali, racionalizirali in specializirali tovarne ter koncentrirali manjše naprave. V kovinski industriji bo zgrajena nova tovarna za vodne turbine "Litostroj", novo tovarno za kolesa (bicikle), novo tovarno za izdelavo pisalnih strojev ter novo tovarno za optične instrumente. V kemični industriji se bo zgradila nova tovarna za formalin, nova tovarna za peroksid, nova tovarna za plastične izdelke, nova tovarna za organske barve za tekstilno industrijo in nova tovarna za tesnila (Donit). V živilski industriji bo zgrajena nova tovarna za konzerviranje mesa in nova tovarna za izdelavo bonbonov in keksov (cookies). V usnjarski industriji bo zgrajena nova tovarna za usnje ter tovarna za čevlje. Gradbena industrija bo dobila nove oprekanje, nove apnenice in razširila že obstoječe. Plan nadalje določa nove tovarne za stavbno mizarstvo, za pohištvo in umetnih lesenih plošč (wood veneers), nadalje za volnene izdelke in papir ter več novih manjših hidrocentral in preko 2000 kilometrov daljnovodov ter električnega omrežja.

Slovenija se v poljedelstvu ne more niti primerjati z bogato Vojvodino, vendar pa nudi obilo možnosti, ki jih skrbno gospodar vse izkoristi. Petletni program Slovenije si je postavil na važno točko narodno kmetijstvo (na primer gojitve krompirja, vinogradov, sadja itd.), in daje največjo važnost živinoreji, mlekarstvu in sirsarstvu, reji ovac v visokih planinah itd.

Slovenija je svoje vrste ozemlje, ki ima prirodne pogoje za drugačno gospodarstvo, kakor na primer Vojvodina ali Makedonija ali Črna gora. Petletni gospodarski načrt izvršno odgovarja na vprašanja, katere so tiste prednosti in ugodnosti, ki jih kaže gojiti v Sloveniji, posebno in v nekaterih se bi najbolj izpopolnila gospodarska celota zvezne Jugoslavije, pa hkrati proizvajati največ od možnega na slovenskem republiškem ozemlju.

Petletni gospodarski načrt vsebuje tudi šest veljavnih

hvalo, da je po prvi svetovni vojni rešil naš krasni gorenski kot z Bledom pred grabeljivo roko imperializma. Je z Edisonom in Teslo tisti tretji velikan, ki mu gre zahvala za današnji razvoj elektrotehnike. Pupin je omogočil telefonijo in telegrafijo na velike razdalje. Tesla pa je posvetil svoje nadaljne poizkuse prenosu električne energije brez žičnega voda. Postal je ustvaritelj radiotehnike.

Iz "Tovariša".

točk, ki se bavijo s prosvetno politiko. Točka (1) govori o reorganiziranju vzgoje predšolske mladine in zlasti pri industrijskih podjetjih, proizvajalnih, zlasti kemičnih obdelovalnih, drugih osnovati in organizirati domove igre in dela, ki bodo sprejemali pred vsem otroke zaposlenih mater. Druga (2) točka govori o izpopolnitvi slovenskih šol, o uvedbi sistema, ki bi v maksimalni meri omogočil učencem normalen prehod iz nižje na naslednjo višjo stopnjo. Sedem letna šolska obveznost je v Sloveniji že izvedena, vendar pa je nastala neka praznina, ki otežuje prestop iz nižjih v višje šole zaradi različnosti niva izobrazbe med osnovnimi šolami na deželi in nekaterih mestih in večjih krajih. Zato predvideva plan novo rajonizacijo šolskih okolišev, kar se bo upoštevalo pri gradnji in obnovi šolskih stavb, kamor bo investiranih 441 milijonov dinarjev. Nov šolski načrt bo nudil 75% slovenske šoloobvezne mladine tisto stopnjo izobrazbe, ki enači nižji gimnazij. Leta 1939 je posevalo v Sloveniji nižje srednje šole 19.438 dijakov. Novi načrt predvideva v letu 1951 skoraj 50.000 dijakov. Število absolventov (graduancev) nižjih gimnazij in sedemletk se bo dvignilo od 2467 leta 1939 na 15.000 leta 1951. Tem dijakom bo možno nadaljevati študij na višji gimnaziji in jim bo zagotovljen prehod na univerzo. Sedanja vrzel med osnovnimi in nižjimi šolami bi izpopolnila tudi večerna gimnazija in posebna delavska fakulteta, ki bo nudila zlasti delavski mladini dostop na univerzo. V stari Jugoslaviji otroci revnih staršev niso imeli prilike do višje izobrazbe. Nova Jugoslavija pa je vse take in podobne razlike izenačuje.

Načrt za preobrazbo prosvetne politike tudi predvideva organiziranje in sistematiziranje slovenskih strokovnih šol ter strokovnih tečajev, ki bodo vzgojili novih 45.000 kvalificiranih delavcev ter ustanovitev strnjene pouka v trimesečnih šolah za učence v gospodarstvu. Za šolanje nižjih srednjih strokovnih kadrov je določena investicija 335 milijonov dinarjev in vključuje poleg industrijskih in gospodarskih šol tudi srednje tehnično šolo ter izpopolnitev srednjih gospodarskih, kmetijskih, zdravstvenih in strokovnih šol.

Četrta točka v petletnem planu za prosvetno politiko določa 237 milijonov za izpopolnitev slovenske univerze v Ljubljani. Načrt predvideva novih 2100 višjih strokovnih kadrov, gradnjo novih institutov in laboratorijev, zboljšanje obstoječih fakultet in ustanovitev novih (gospodarske, poljedelske, oddelek za farmacijo itd.). Peta (5) točka petletke odpira široko perspektivo slovenski znanosti, ki nudi veliko tehnično oporo celotnemu programu gospodarskemu in industrijskemu podvigu dežele, obenem ugotavlja najbolj ekonomične načine za pridobivanje in predelavanje domačih surovin itd. Znanstveni delavci so že pričeli zbirati gradivo za dialektološko, topografsko in umetnostno zgodovino, kakor tudi dela posameznih filoloških komisij (jezikoslovcev) za izdajo: Slovarja slovenskega jezika, terminološkega slovarja — splošnega in za posamezne stroke — Topografskega (zemljepisnega) leksikona, Biografskega (živiljepisnega) leksikona itd. Terminološki slovar bo tudi za nas v Ameriki velike vrednosti, ker nam niso znane slovenske enačice raznih strokovnih in tehničnih besed, imen in izrazov.

Sesta točka tega dela petletke določa investicijo 80 milijonov za kino na način, da bo prišel po en projektor na 10 tisoč prebivalcev, 88 milijonov za radio, vključno z izgraditvami

nove 20-kilovadne oddajne postaje v Ljubljani in proizvodnjo zadostnega števila radioprejemnikov za sleherno vas, tovarno, šolo itd. V Ljubljani bo dograjena moderna galerija, narodni muzej bodo urejeni po modernih principih, na Ljubljanskem gradu bo ustanovljen muzej narodno osvobodilne borbe, dalje državni arhiv, prostori za umetnostno akademijo in prišla se bo graditi nova opera.

"Stara Jugoslavija in fašistična okupacija sta pustili Slovincem težko dediščino," je izjavil minister za industrijo LRS. "Fašisti so nam najboljše stroje in instalacije odpeljali. Ne samo nekatere stroje in instalacije, celo cele tovarne so izpraznili in odpeljali v razne okupirane države. V stari Jugoslaviji, kjer proizvodna sredstva niso bila v rokah ljudstva, se industrija ni gradila načrtno, niti ne po enem sistemu. Če so gradili tkalnice, niso gradili predilnic; če so gradili kemično tovarno, niso upoštevali surovinske baze. Niso upoštevali lokacije tovarn, ampak so jih postavljali tam, kjer je bila cenejša delovna sila itd. Pri gradnji industrije niso upoštevali tega, da bi gradili tovarno za izdelavo predmetov, ki jih ljudstvo potrebuje. Naloga industrije je bila samo ta, da ustvari njenim lastnikom dividende in visoke dobičke ne glede na to, ali trg njihove izdelke potrebuje ali ne. Ko pa tovarne niso več delale dovolj dobička, so znižavali plače in reducirali delavce. Kapitalisti, ki so bili po večini inozemci, niso gradili modernih tovarn, niti jih opremlili z modernimi stroji, temveč s stroji, ki so jih izrabili že v lastnih državah, kjer zaradi konkurence in višjega standarda delavcev niso več davili dovolj dobičkov. S pomočjo korumpiranih ministrov in uradnikov na visokih državnih položajih so si za varovali produkte njihovih tovarn z visokimi carinami ter druge ugodnosti..."

Petletni načrt Slovenije v okviru petletke zvezne vlade jo postavljajo tako, da bo modernizirana obstoječa in novo zgrajena moderna industrija po izvršitvi načrta predstavljala velik del jugoslovanske industrije, ki bo že večji del sposobna samostojno, brez tuje pomoči izvršiti popolno industrializacijo in elektrifikacijo naše stare domovine.

80 milijonov dolarjev (!) za Ljubljano

Ne upoštevajoč investicije, ki jih bo v letih 1947-51 vložila za podvig gospodarskega stanja zvezna vlada v Beogradu, bo na območju Ljubljane v tej dobi investirano 4 milijarde dinarjev ali po sedanjih uradni valuti 80 milijonov dolarjev. Za industrijo bo šlo 1300 milijonov, za univerzitetno, znanstveno, kulturno ter gospodarske ustanove 1041 milijonov dinarjev, za 3.300 novih stanovanj in komunalne naprave 1200 milijonov, za druge zgradbe, zdravstvo itd. 400 milijonov dinarjev.

Ze letos se gradi v Ljubljani 400 sodobnih stanovanj. Če bi postavili vsa ta stanovanja v en blok, bi predstavljala trinadstropno (po ameriško štirinadstropno) stavbo, ki bi segala od Kongresnega trga do glavnega kolodvora. To pa je le ena osma petletnega načrta.

Ljubljanski vodovod je bil grajen pred 50 leti in krije le 20% dnevne porabe. Po petletnem planu se bo kapacitet petkratno povečal in položenih bo 47 kilometrov novih vodov.

Proizvodnja ljubljanske mestne plinarne se bo podvojila in sicer na 4 milijone kubičnih metrov plina v letu 1951, kar bo precej zmanjšalo porabo drv za kurjavo.

Za preureditev in modernizacijo kanalskega omrežja (sewer system) se bo leta 1948 pričela gradnja novega ogromnega odvodnega kanala proti Polju in bo trajala več let. Izboljšanje bo tudi prevozi promet na tramvaju za 150%, od Ježice do Ljubljane bo pa uveden trolejbusni promet. Položeno bo 120 tisoč kvadratnih metrov raznih cestnih tlakov, 35 tisoč kvadratnih metrov asfaltnih hodnikov, postavljenih bo 4500 novih električnih cestnih svetilk.

Ljubljana bo štela leta 1951 preko 120.000 prebivalcev, vsled česar bo treba še 2000 nadaljnjih novih stanovanj, večje število novih nasadov in parkov, kopalnice in pralnice. Tudi kletnica bo modernizirana, na novo bo zgrajena moderna pekarna. Urad za regulacijo Ljubljane

izdeluje širokopotezni načrt, po katerem se bo izgled mesta v desetletjih bistveno spremenil. Z graditvijo palače Ljudske skupščine na prostoru sedanjege velesejma, z graditvijo modernega stadiona in šole za fiz-

kulturo, palače poštne direkcije in drugih stavb, posebno še z ureditvijo osebnega kolodvora v drugi petletki se bo središče mesta vidno pomaknilo proti severu. (SANS.)

Naturalizacijski izgledi v Zed. državah

Koliko tujerodcev zdaj živijo v tej deželi in od katerih skupin med njimi je pričakovati največ bodočih državljanov ali prosilcev za državljanstvo? Ameriška naseljeniška služba je skušala najti primerne odgovore na ta vprašanja v svojem nedavnem pregledu, ki je objavljen v njenem Mesečnem pregledu (Monthly Review).

Ker od leta 1940, ko je bila izvedena registracija vseh tujerodcev v deželi, ni bilo popolnega pregleda števila nedržavljanov, je naseljeniška služba pri svojem pregledu objavljene prejšnjem omenjenem mesečniku rabila za podlago številke iz leta 1940, katere kažejo, da smo takrat imeli v Zed. državah ter priključenih teritorijih 5 milijonov tujcev, torej prebivalcev nedržavljanov. Od tega števila jih je bilo 4.890.000 na kontinentalnem ozemlju Zed. držav. Ti nedržavljanji prihajajo iz 60 različnih dežel na svetu, vendar je pretežna večina (okrog 71% predstavljala le majhno skupino dežel in to predvsem dežele Velike Britanije, Italije, Nemčije (vključno Avstrijo), Poljske, Mehiko in Sovjetsko zvezo. Ob času registracije v letu 1940 je večina teh tujcev živela v Ameriki že dolgo vrsto let. Nekaj nad polovico jih je prišlo sem že pred letom 1915, nekaj nad četrtino se jih je priselilo med leti 1920-1930 in ostali so prišli kasneje po 1930 letu. Naši tujerodni nedržavljanji so povprečno že starejši ljudje, raztreseni po vseh državah Unije, a največ jih je najti v državah ob Atlantski obali ter pacifiškem obrežju, kot tudi na srednjem zapadu, kjer je industrija in pa v državi Texas.

Po cenitvah naseljeniške službe je bilo koncem junija lani v deželi kakih 3.054.000 nedržavljanov tujerodcev. Torej 1.836.000 manj nego l. 1940. To pa zato, ker je tekom te dobe umrlo približno 350.000 naših tujerodcev nedržavljanov, dalje jih je veliko število zaprosilo med vojno za državljanstvo, ako se k temu prišteje še one, ki so med tem časom zapustili deželo in one, ki so bili deportirani, tedaj je jasno, da se je število znatno skrčilo. Dobili pa smo med to dobo petih let in pol dotok 254.000 novih naselencev, kar nam dopolnjuje že precej znižane številke tako, da imamo po vsem vidiku še vedno nad tri milijone tujerodnih nedržavljanov v naši sredi.

Kateri od teh treh milijonov tujerodcev bodo po vsej priliki postali državljani? Pisec tozadnega pregleda in študije naseljeniške službe pravi, da bodo tekom prihodnjih nekaj let dobivale državljanstvo predvsem neveste naših bivših vojakov. One imajo to prednost, da so poročile državljane in jim ni treba čakati pet let preden morejo vložiti prošnjo za državljanstvo — to store lahko že po dveh letih bivanja tu. Tudi razseljene osebe pripuščene v to deželo se navadno malo oklevajo in kmalu zaprosijo za prvi papir, kar

je razumljivo, ako se pomisli, da so imeli v vojni težke preizkušnje in so ostali brez domovine.

Kolikor se tiče 2.800.000 onih naših tujerodnih nedržavljanov, ki so prišli sem pred mnogimi leti in ki so se kot tuji registrirali l. 1940, je pričakovati, da se bo njihovo število stalno krčilo naravnim potom. Med njimi je veliko že priletnih ljudi, ki polagoma izumirajo. Odkar je minila vojna ni več med temi ljudmi veliko volje do zaprositve za državljanstvo in naseljeniško-naturalizacijska služba meni, da mnogi med njimi, ki so med 60 in 65 leti starosti, sploh ne bodo postali državljani. Precej novih državljanov pa bomo najbrže dobivali v bodočih letih ob naši južni meji, kjer imamo mehiške priseljence. Sicer pa se ti naselenci malo poslužujejo naturalizacije, in dasi je ena funkcija naseljeniško-naturalizacijske službe, da daje spodbudo k vzgoji za državljanstvo, najbrž za enkrat ne bo mogla mnogo storiti za spremembo te situacije. Kongres je reduciriral nakazila naseljeniškega urada in s tem omejil polje njegovega delovanja z ozirom na vzgojo za državljanstvo kot tudi iz vidika delovanja urada v splošnem. FLIS.

NOVA MEODA ZA ZDRAVLJENJE TUBERKULOZNEGA MENINGITISA

V Moskvi so z lepim uspehom preizkusili zdravljenje tuberkuloznega meningitisa. — Zdravljenje se vrši po metodi akademičarke Line Sternove. Dočim ameriški zdravniki pri zdravljenju te bolezni uporabljajo novo zdravilo v izdatnih dozah, je Sternova napravila korak v obratno smer, to je, začela je s streptomicin vbrzgovati v majhnih količinah v posamezne dele možganov, neposredno v živčne centre obolelega tkiva. Metoda se je pokazala uspešno v dvajsetih primerih zdravljenja, kjer so bolniki ozdraveli in okrevali.

Nasprotja se združujejo in iz različnega nastaja najlepše soglasje. — Heraklit.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

neva knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustav Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižice je samo 50 centov s poštno vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarcé

2301 S. Lawndale Avenue

CHICAGO 23, ILL.

NAJBOLJŠA POMOČNIKA PRI UČENJU

ANGLEŠČINE IN SLOVENSČINE STA

ANGLEŠKO-SLOVENSKI

BESEDNJAK

Cena \$5.00

IN

ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO

Cena \$2.00

Avtor obeh knjig je DR. F. J. KERN

NAROCILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

Zidarska dela vseh vrst

VAM NAJCENEJŠE IZVRŠI

JOHN PODGORNIK

BRICKLAYER CONTRACTOR AND TUCKPOINTER

1213 So. 51st Court, CICERO, ILL.

Telefon OLYMPIC 7593 J

Iz SANSovega urada

3424 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

SANS se naj še bolj razširi po naselbinah

Druga konvencija Slovenskega ameriškega narodnega sveta je med drugim ukrepala tudi o vprašanju, kako povečati, pokrepi in zboljšati našo organizacijo ter razširiti njen delokrog na čim širše mase slovenskega priseljenega in tu rojenega naroda. Delegacija se je zavedala, da je močna, konsolidirana in čim reprezentativnejša organizacija v stanju izvršiti veliko in potrebno delo, za katerega je bila ustanovljena.

Mnogokrat je bilo že poudarjeno, da je SANS ameriška organizacija ter da dela v prvi vrsti za koristi in v interesu naših lastnih rojakov in njihovih potomcev v Ameriki ter da po tom tega dela koristi tudi našim bratom in sestram v naši starodominosti. Vsi si želimo boljše delavskih in sploh družbenih razmer v Ameriki. V skrbi smgleda svetovnega miru, vzemirjeno opazujemo svetovno politiko, ki sili vedno bolj nasprot novemu prelivanju krvi. Potrti in zaskrbljeni zasledujemo do mačo in našo zunanjo politiko in se vprašujemo, ali je za dosegeteh namenov pretrpel demokratičen svet toliko krvavih žrtev.

Navadni ameriški človek se ne strinja s temi razmerami in tudi slovenski Amerikanci, ki mislimo pošteno in delamo odkrita, se zavedamo, da pride do izboljšanja položaja in do zajejlenih izprememb le tedaj, če se zanje borimo in zmagamo. Jugoslovanski narodi so s svojo borbo najbolj dokazali, da ni sila na svetu, ki bi premagala državo, koje ljudstvo je zgradilo svojo moč na podlagi narodne enakopravnosti, bratstva in edinstva. To je pokazal tudi ostali svobodoljubni svet v svoji borbi proti nacifazizmu. In v medvojnih letih smo tudi Amerikanci južno slovenskega porekla pokazali, kaj lahko doseže organizirano delo, ako vlada med nami bratska solidarnost in edinstvo.

Tako organizirano delo je treba poživeti in poostri posebno sedaj, ko smo po triletnem delovanju na polju pomožne akcije postali nekam utrujeni in mehkužni ter podvrženi neopreznosti. Druga konvencija SANSa je začrtala po svojih resolucijah in drugih zaključkih jasno pot, po kateri je treba korakati. Delo, ki nas čaka na tej poti, pa bomo lažje izvajali le tedaj, ako se vse naše podružnice vrnejo k aktivnemu delu, pridobivajo čim večje število novih članov, se ustanavljajo nove postojanke ter se na vse druge načine pomagamo glavnemu odboru z agitacijo v naših naselbinah. Da se pride do večjega razmaha, je konvencija sprejela tudi gotove določbe pravil, ki bodo pripomogle podružnicam razviti čim večje gibanje. Ta pravila smo razposlali vsem podružnicam.

Članarina za navadne člane je ostala \$2.00 letno. Ker pa nateri plačujejo večje vsote, mo te razdelili v podporne člane, ki plačujejo po \$5.00 letno. Ker na častne člane, ki plačujejo letno \$10.00 ali več.

Samostojna podpora in kulturna društva, klubi in zbori, narodni domovi, centralne organizacije in njim podrejena društva in federacije ter ostale gospodarske, prosvetne, kulturne in politične organizacije lahko udi postanejo člani SANSa in odružnice, ako se zavežejo plačevati primerno vsoto mesečno, olletno ali letno za SANSovo pravo. Dasi je sedaj že mnogo lruštev in drugih ustanov večlajenih v SANSovih podružnicah, še vedno ostaja večje število organiziranih skupin, ki se icer strinjajo z idejami SANSa, niso pa nikjer pridružena. Vse te skupine so vabljeni, da se nam pridružijo kot člani. Ne smelo i biti ene napredne organizirane skupine, ki bi ne bila v okrij SANSa.

Poleg tega določajo pravila, a imajo priliko postati člani ANSA tudi posamezniki, ki ne padajo v kako podružnico in ki si plačevati svojo članarino direktno v glavni urad SANSa. Naš naslov je: SANS, 3424 W. 26th Street, Chicago 23, Ill.)

Za bodoče so tudi pogoji za zastopstvo na SANSovih konvencijah olajšani. Vsaka podružnica ali samostojna organizacija td. bo imela pravico do enega delegata, ako je prispevala v nedokončeni dobi ne manje kot \$50.00 za upravo SANSa.

Pozivamo torej vse naše podružnice, odbornike in posamezne člane, da organizirajo svojo lastno kampanjo v svojem okrožju za pridobivanje čim več novih članov. Naj vas ne zastavlja nobena grožnja ali pretnja, bojazen ali malodušnost, kajti gre za zaščito vaših lastnih interesov, za katere se ne bo boril nihče drugi, ako se ne boste zavezeli zanje sami. Naša naloga je, zgraditi najprvo solidarnost in edinstvo zavednih Amerikancev slovenskega porekla in se povežati z drugimi progresivnimi ameriškiimi silami in preko njih lažje izvajati le tedaj, ako se vse naše podružnice vrnejo k aktivnemu delu, pridobivajo čim večje število novih članov, se ustanavljajo nove postojanke ter se na vse druge načine pomagamo glavnemu odboru z agitacijo v naših naselbinah. Da se pride do večjega razmaha, je konvencija sprejela tudi gotove določbe pravil, ki bodo pripomogle podružnicam razviti čim večje gibanje. Ta pravila smo razposlali vsem podružnicam.

...ended in world disaster

what started as anti-communism...

NASA DEZELA ni prva, ki je napovedala vojno "komunizmu doma in vsehovod". S to "doktrino" sta pričela najprvo Mussolini in Hitler. Uničila nista samo komunizma temveč vse delavsko gibanje. In kaj so posledice?

krvne vezi. To bo tudi pogoj za uravnovo naše domače in zunanje politike ter za ohranitev in raztegnitev pravic, do katerih je ameriško delovstvo pošteno upravičeno. To je pogoj za varnejšo in srečnejšo bodočnost nas vseh.

Mirko G. Kuhel, tajnik.

Združeni narodi niso še uspeli v nobeni nalogi

(Nadaljevanje s 1. strani.)
Zem pa se gre za njihne oljne investicije po bližnjem vzhodu, za varnost Sueškega kanala, za nadzvaldo nad Sredozemskim morjem in sploh za ohranitev imperija, ki se jim nagloma krši. V tej stiski so jim priskočili na pomoč državniški naše dežele, ki je označena v propagandni njenih nasprotnikov za najbolj imperialistično sodobno silo na svetu.

Vlada v Kairu, ki je grozila s pritožbo na združene narode, če se angleška bojna sila ne umakne, se je potolažila z "ameriškim posredovanjem".

Kairo sicer še preti, a z muslimani je mogoče "glihati" in to anglo-ameriška oljna kombinacija dobro razume. Zato so Angleži še v Egiptu — in pa ameriške bojne ladje in ameriške vojaške ter mornarične komisije v Grčiji, v Turčiji, v Saudi Arabiji in drugod tam okrog v "nam prijateljskih krajih".

Zadeva Indonezije
Kot z drugimi pritožbami, je varnostni svet Združenih narodov tudi s pritožbo indoneške republike zelo površno opravil. In pa prepozno. Kajti predno je bilo sprejeto "priporočilo" varnostnega sveta Z. N., naj se z vojno v Indoneziji preneha, je nizozemska armada zasedla vsa važna pristanišča, ki so bila v posesti indoneške republike, zasedla je ogromne zaloge kavčuka, sladkorja, kositra, kave in raznih drugih takih bogastev, radi katerih se kolonialne sile prizadevajo ohraniti podjarmljena ljudstva v suženstvu.

Nobena mala dežela v današnji dobi ne zmora invazije brez sodelovanja kake tuje sile. Nizozemska bi bila ob vsa svoja bogastva v Indoneziji, ako bi one bogate otoke po porazu Japonske nagloma ne zasedla angleška bojna sila. A vendar je morala Anglija na pritisk opozicije v delavski stranki popustiti, a le toliko, da so Nizozemcem še ostala važna oporišča. Med tem se je večal velik del nizozemske armade v Zed. državah, in dobil je našo bojno opremo in naše ladje za prevoz tu in iz Nizozemske.

Ko je bilo vse točno urejeno za napad, se je pričela nenapovedana vojna, v kateri domačinska armada Indonezije ni mogla s svojimi ročnimi puškami nikamor kot se umikati kolikor je njenih vojakov živih ostalo.

Kaj zmora domačinska armada, ki je brez pomoči, proti ameriškim tankom, ameriškim bombnikom, brzostrelnim letalom in proti drugim najmodernejšim uničevalnim sredstvom?

Ko je ta invazijska armada takozvane zapadne demokracije Indonezijo skoro vso znova zasedla, je nizozemska vlada pristala v "priporočilo" združenih narodov, da naj preneha "s streljanjem", a ob enem je izjavila, da "protestira", ker se Združeni narodi umešavajo v njene "notranje zadeve".

Vlada indoneške republike je ob enem zahtevala, da ako se sklene priporočeno premirje, naj se nizozemska invazijska armada umakne ob enem iz vseh krajev, katere je okupirala.

Dobila je oporo v varnostnem svetu Z. N. samo od sovjetskega zastopnika Gremejka in od poljskega zastopnika Oskarja Langga. Zastopnik Zed. držav je argumentiral, da če bi se nizozemske čete umaknile, bi to pomenilo kaos v Indoneziji.

Pravi vzrok je, da so sedaj v nizozemski oblasti spet luke, in kavčuk, in sladkor, petrolejski vreli in razna druga bogastva, ki so tam nakupljena.

Zmagal je spet imperializem in kolonialna ljudstva pa se bore na svojo roko dalje. Na svoji strani imajo vse tisto delavsko gibanje po svetu, ki je resnično delavsko zavedno in zaradi tega za mednarodno solidarnost in za vzajemno graditev miru ter blagostanja po vsem svetu.

KOMENTARJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)
oglašanje Trumanove doktrine med reaktorci po svetu. Namen pa je ta: "Sovražniki 'komunizma' (v Sloveniji, držite se! Ko ameriška vlada pospravi s svojimi 'komunisti', bo prišla vam na pomoč ter vas osvobodila iz robstva." A očitno se jugoslovanska vlada takih taktik ne boji in gradi na podlagi svoje petletke boljše, gospodarsko bogatejšo Jugoslavijo — ne privatnikom temveč masi v korist.

Viole! Thomas je bila osebnost znana sicer mnogim ljudem, toda "publicitete" je malo imela, čeprav je dostikrat spremljala svojega moža Normana Thomasa v predsedniških kampanjah socialistične stranke ter mu pomagala urejati pošto, odgovarjati na pisma in sploh bila je njegova privatna tajnica, kot se take uradnice označuje po ameriško. Umrla je preveč avgusta. Delala je mnogo, vzgojila pet otrok in pomagala možu in ob enem pa se poskušala z malo obrtjo, da bi si pridobila dohodkov za družino. Stara je bila 65 let, Thomas je znjo veliko izgubil.

"Narodne brigade" v Grčiji anglo-ameriški raziskovalci ne morejo iztakniti. Sploh naši reporterji trdijo, da je bila nastala le v domisljiji propagandistov grške rojalistične vlade, katero skušamo otepi pred "komunistično" nevarnostjo z našo nuničijo ter z našimi dolarji. Pri "A. D." so se torej po nepotrebnem "šalili".

Monsignor Josef Tiso je bil — kot smo svoječasno že poročali — v Bratislavi na obravnavi, ki

je bila odprta vsem, obsojen vsled veleizdaje nad slovaškim narodom in nad čehoslovaško republiko v smrt. Toda hierarhija v Zed. državah ga oglašja za mučenika "svete katoliške cerkve" in zbira za spomenik, ki se mu naj ga postavi. Tiso je bil vojni zločinec prvega reda. Če ne bi bil, bi ga Vatikan ne pustil iz svojega zavetja in anglo-ameriška oblast bi ga ne dala nazaj na Slovaško. Toda predno je pače dovolil, da se ga izroči, je zatikansko državno tajništvo izjavilo, da se Tisa vsled njegovih "političnih aktivnosti" ne smatra več za duhovnika. Zelo slovesno sveto mašo zadušnico so imeli za obešenega Tisa na spominski dan 30. maja v Bedfordu, O. Maševal je clevelandski škof Edward F. Hoban. In tam se je na dramatičen način začelo z zbiranjem prispevkov v sklad za spomenik slovaškemu mučeniku Tisu. V odgovor na to fašistično početje ameriške hierarhije je izdal Ameriški Slovaški Kongres spomenico s slikami in dokumenti, ki vsi predstavljajo, kako je ta glavni slovaški "države" služil Hitlerju in ošišču, kako se je klanjal najčimskim oficirjem in kako zvesto je izpolnjeval vsa njihova in Hitlerjeva navodila.

"Kvilling Tiso ni edini, ki ga skuša reakcijski del ameriške katoliške hierarhije poveličevati v narodnega mučenika in katoliškega svetnika. Poročajo, da je newyorški kardinal Spellman zasnoval načrt za zgraditev zavoda, ki bi nosil ime zagrebškega nadškofa Stepinaca. Njega sodišče hrvaške republike sicer ni poslalo v smrt, toda obsodilo ga je vsled njegovega službovanja poglavniku Pavelu ter Mussoliniju in Hitlerju na dolgo zaporno kazen ob trdem delu. To je za tukajšnje visoke cerkvene dostojanstvenike nekaj nezasišane, ker smatrajo se za izven zakona. A svet se pač presnavlja, s čemer se bosta morala prebati slej sprizajiti tudi škof Hoban, kardinal Spellman in drugi njima sorodni.

Odkod poper?

Začimbe imenujemo nekaj že iz davnih časov znanih rastlin in rastlinskih delov, ki dajejo jedem s svojimi eteričnimi olji in drugimi aromatičnimi snovmi prijeten okus in duh. Med začimbe-domačinke iz sredozemskega območja štejemo: janež, koprec, koper, kumin, krebuljo, lovor, majaron, mak, kaduljo, gorčico in materino dušico. Tujke iz Indije so: poper (beli in črni), sladka skorja (cimet), ingver, muškato orešek, nageljnova žebica in zafran; tujki iz tropične Amerike sta pa: paprika in vanilja.

Popper je bil prvi izmed tujih začimb, ki je došel v Evropo. Prihajal je preko Arabije. To pa že v starem veku. Zlatom so ga plačevali. Kolikor popra, toliko zlata. Leta 408. po Kr. r. so se odkupili Rimljani s petimi tisoč funti zlata (en rimski funt je 327 g) in s tremi tisoč funti popra od Alaraha, kralja Zahodnih Gotov.

Aleksandrija je bila tedaj središče vse trgovine s poprom. Po Aleksandriji so prevzele to trgovino Benetke. Sen o Indiji, ki je vodil tedaj do tolikih odkritij, je bil sen o zlatu in popru. Po drugih začimbah je bilo tedaj mnogo manj povpraševanja. Zaradi popra je predvsem plul Kolumb čez Atlantski ocean, Vasco de Gama pa mimo rta Dobrega nade. V obeh primerih je šlo za to, da se narodi oproste beneskega trgovskega monopola in postanejo neodvisni v tej trgovski panogi. Popper je bil neposredni povod, da je bila odkrita Amerika, popper je za vedno oslabil do tedaj mogočnega beneskega leva. Lizbona je postala glavna trgovska luka v Evropi prav zaradi direktno dobavljenega popra.

Od Portugalcev je prešla kupčija s poprom na Nizozemce, ki so pa popru strašno navili cene, da so sklenili angleški trgovci preskrbeti Angliji popra brez posredovalcev. L. 1600. je dobila peščica angleških trgovcev od angleške kraljice Elizabete pravico do trgovanja z indijskim poprom, 250 let pozneje so poklonili trgovci neki drugi kraljici, namreč Viktoriji, vso Indijo.

Se dandanes dobivamo popper iz Indije, Malake, malajskih otokov in Sijama. Izvoz znaša preko 10.000 ton na leto. Kaj neki je

pripomoglo popru do take pomembnosti? Prevladuje razlaga, da niso imeli kmetje v prejšnjih časih dovolj krme, niso torej utegnili prerediti svoje živine preko zime, zato so jo krali v jeseni. Da se pa ohrani meso, je bil potreben poper.

Cloveška hrana ni bila nekoč tako raznolična, kakršna je danes, ker trgovina ni razpolagala z zadostnimi prometnimi sredstvi. Kdor je imel živino, je jedel meso, kdor je imel žito, je jedel kruh. Skatle za konzerve so bile neznane. Temeljne snovi vsakdanji hrani: škrob, beljakovina in maščobe so bile precej neokusne. Zato si je človek pomagal z začimbami. Te so lahke in nepokvarljive, dajo se prepekljati na poljubne daljave, ne pomenijo za nas razkošja, marveč so nam skoraj prav tako nujno potrebne kakor sol.

Celkar Ciril.

Spomenik škodljivcu

Nič čudnega ni, če se postavljajo tudi živalim spomeniki. Tako je bil odlikovan bernardinec Barry, ki je rešil v 12 letih na švicarskih prelazih več kot 40 oseb gotove smrti.

Angleško mesto Bath, znamenito kopališče v grofiji Somersetu, je postavilo spomenik čedi prašičev, ker so te živali iztaknile v bližini mesta vroče zdravilne vrele.

V Karlovih varih je izsedel jelen čudovite vrele, kar izpričuje spomenik, ki so mu ga postavili hvaležni meščani.

Da bi se pa počastila s spomenikom škodljivcu, je vendar nekaj neverjetnega. V mestu Entrepreiseju v ameriški državi Alabami stoji na vodnjaku iz bronastega žebelja, seveda izredno povečana žuželka, strah vseh lastnikov bombaževih nasadov. Kako je neki prišel ta škodljivec do take počastitve?

Svet brez glave

nikom škodljiva žuželka, je vendar nekaj neverjetnega. V mestu Entrepreiseju v ameriški državi Alabami stoji na vodnjaku iz bronastega žebelja, seveda izredno povečana žuželka, strah vseh lastnikov bombaževih nasadov. Kako je neki prišel ta škodljivec do take počastitve?

Listnica uredništva

A. Tomšič, Oakland, Calif. — Ker nam ključarna še ni poslala slike, je dopis z njo vred odložen za prihodnjo številko. Kolona "Drobiž" bo nadaljevana v prihodnji številki.

Kadar se spomnite svojcev v starem kraju, pošljite jim lanki in pa letošnji Ameriški družinski koledar! Stane letošnji \$1.65, lanki \$1.50. Pošljite nam naslov in vsoto, drugo izvršimo.

Ker predsedniki niso ridani na razumu, jih je z logiko nemogoče uničiti. —Tyron Edwards.

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

CALIFORNIA.
Fontana: John Pečnik.
Oakland: Anton Tomšič.
Los Angeles: Frank Novak.
San Francisco: A. Lekan.
COLORADO.
Crested Butte: Ant. Slobodnik.
Pueblo: Louis Malenšek.
Walsenburg in okolica: Edward Tomšič.

ILLINOIS.
Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Peter Verhovnik in Frank Zaitz.
La Salle in okolica: Anton Udovčič in Leo Zevnik.
Springfield: Joseph Ovca in John Goršek.
Virden: Fr. Hlrsich.
Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.

INDIANA.
Indianapolis: Mary Stroj.
KANSAS.
Arma: Anton Shular.
Arcadia: John Shular.
West Mineral: John Marok.

MICHIGAN.
Detroit-Dearborn John Zornik, Joe Koršič.

MINNESOTA.
Buhl: Max Martz.
Chisholm: Frank Klun.
Duluth: John Kobi.
Ely: John Teran in Jacob Kunstelj.

MISSOURI.
St. Louis: John Spiller.

MONTANA.
Butte: Anton Zugel.
East Helena: Joseph Mihelič.
Red Lodge: K. Erznink.

NEW JERSEY.
Elizabeth: Amalia Oblak.

NEW MEXICO.
Gallup: Mary in Jennie Marinkelj.

NEW YORK.
Gowanda: James Dekleva.

OHIO.
Akron-Barberton: Mike Kopach in Alois Ocepok.
Bridgeport in okolica: John Vitez.
Cleveland: John Krebel, Anton Jankovitch in Frank Hribar.
Fairport Harbor: Lovrenc Bajc.
Giarard: John Kosin in Andrew Krvin.
Lisbon-Power Point: Jacob Bergant.
Maple Heights: Frank Volkmar.
Pewabata Point, O.: John Guzel.
Warren: Joseph Jel.

PENNSYLVANIA.
Alliquippa: Geo. Smrekar.
Avella: Frank Bregar.
Carmichael: Anton Zupančič.
Crafton-Moon Run: Jennie Jern.
Canonsburg-Strabane: John Terčelj, Vinko Peternel in Marko Tekavec.
Export: Jon. Britz.
Forest City: Anthony Drasler Jr.
Harrisburg: Anton Zornik.
Imperial: Frank Augustin.
Johnstown in okolica: Frank Cvettan.
Latrobe: John in Mary Fradel.
Hemstet: Louis Britz.
Liberty: Nick Triller.
Meadowlands: Martin Bajc.
Park Hill-Coburn: Frank Podvoj.
Sharon: Joseph Cvelbar.
Potovalna zastopnika za Proletarca, Ameriški družinski koledar in Majski Glas za zapadno Penfo Anton Zornik, Moonala, za Cambria in Somerset okraj pa Frank Cvettan, Johnstovna.

WASHINGTON.
Seattle: Lucas Debeljak.
WEST VIRGINIA.
Elm Grove: Frank Kosen.
Star City: Lawrence Selak.
Thomas: Lenhart Werdinek.
WISCONSIN.
Milwaukee in West Allis: Louis Barborich.
Shabeggon: Frank Stih.
Willard: Matt Malnar.
WYOMING.
Kemmerer in okolica: John H. Krzistik.
Rock Springs: Frank Remiza.

"PROLETAREC"

je v novi Jugoslaviji dobrodošel list.
V prejšnji je bil prepovedan.

Naročite ga svojcem. Stane \$3.50 za celo leto. Pol leta \$2.

Naročite ga čitalnicam ter bralnim društvom v vaših rodni krajih.

V starem kraju tudi žele, da jim naročite

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

Stane za stari kraj \$1.65. Z lanskim letnikom pošljemo oba za \$3. Dve knjigi za tri dolarje. Tiskovni urad slovenske vlade želi, da pošljemo ljudem tam čimveč izvodov Proletarca in Družinskega koledarja

Ne odlašajte! Pošljite naročilo takoj!

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

Unemployment—and a Nasty Alternative

When Leon Henderson, former New Deal "brain-truster" and OPA administrator, testified before the Congressional Committee on the Economic Report he warned that a business collapse threatens the nation because prices have outrun wages.

Well, it may be that the future will prove Henderson to be correct. However, there is at least one alternative that will work for a while—but not forever—to stave off the next jobless era for this nation.

The alternative we have in mind is a nasty one. It is that the workers of America will work for nothing—or nearly nothing. If they do that they may have jobs for a long time.

What are we talking about? We are talking about sending the products of American labor to foreign nations to stave off communism. We are talking about mounting taxes that will clip workers' wages and make it possible for the government to guarantee profits to an owning class by subsidies. We are talking about inflation and disruption of the nation's financial structure.

That way workers can be kept on the job because that way a market can be found for the products that workers' wages will not be able to buy.

What we are talking about is the slow and stubborn death of the free enterprise system and the certain death of those freedoms that now are called "our way of life."

Hitler did it. "Labor is our gold," shouted the Nazi fuhrer when a poverty-stricken Germany was confronted with the task of building a war machine without finances. And America can do it too if American labor is controlled and made to produce for the purpose of bending a hungry world to the will of American capitalism.

But if workers are to keep their jobs by such methods they will have to sacrifice democracy in the end. For no nation can be both bankrupt and democratic. Ultimately the economy—and the people too—will have to be controlled. And is it possible to believe that a people who go along with private capitalism until the system collapses will be either interested in freedom or able to salvage democratic processes from the social and economic ruins?

Democratic Socialism offers still another alternative. The Socialist escape from unemployment involves a different attitude toward the relief of pauper peoples and toward work itself.

Under Socialism the purpose of production will be consumption; wealth will be produced to be used instead of to be sold for profit. Under Socialism it will be possible for America to help the needy without also paying tribute to an owning class. Under Socialism jobs will end only when everybody has enough of the good things of life. Under Socialism all able adults will be workers and the means of production will be managed democratically by the will and for the benefit of all.

Well, Americans, what about it? Do you want to choose between capitalism's alternative? Or would you rather miss the next social debacle by establishing Socialism now?—Reading Labor Advocate.

What Have Our Representatives Been Doing These Last Six Months?

The midterm adjournment of congress leaves a most imposing slate of unfinished business. While the high-minded gentlemen on the Hill were spending months over the Lillenthal confirmation, cuts in appropriations, un-American activities, and the Taft-Hartley labor act, they were neglecting certain matters of some concern to important sections of their constituents. A few million Americans, many of them veterans, now doubled and tripled up with relatives, watched for the emergence of any housing program. None came. A few million American farmers wanted to know what was to take the place of the war-time price-support program, which expires at the end of 1949. They got no answer. A few million workers, on the sub-level of existence, wondered about an increase in legal minimum wages. Congress was dumb. The hundreds of thousands who saw their homes and lands inundated by the Mississippi floods wanted to know if they could count on the protection their friends in the Tennessee Valley enjoyed. They received an inspiring message from the President. Teachers in all states wondered about their disgracefully low salaries. Working and middleclass people wondered about how to meet doctors' bills. But Congress had no time for such socialistic measures as federal aid to health and education. The army—and all of us—wondered about the proposal for universal military training. It did not reach the level of Congressional debate. Exporters and importers, in this country and in other nations, looked for an extension of authority to negotiate reciprocal-trade agreements. They looked in vain. What have our Representatives been doing these last six months? —(From The Nation.)

Not Even Good Sports

Harvey Jones, a 23-year-old Negro of the town of Ahsokie, N. C., was good enough to fight against the super race idea in World War II. But after contributing to a victory for "human dignity" in Germany he now finds that the Hitlerian principle in full effect in his own neighborhood.

Jones held the lucky number in a drawing for a \$3,200 Cadillac automobile that was conducted by the local Kiwanis club. But he didn't get the car because he was a colored man. The American super race committee explained that the drawing was not for colored people and, to make things "right," offered to redeem all tickets held by Negroes at the original price of \$1.

We don't know exactly how to say what we think of that dirty deal in mallable language. However, as a member of the white American "super" race we feel ashamed.

Here was a case in which principle could not possibly be involved. It was a plain gamble conducted by "respectables." And yet the Kiwanians welched.

We think the incident reveals an

attitude that bodes ill for civil liberties in America. How can majority rule and parliamentary procedure be safe in a nation whose "best" citizens are not even good sports in a game of chance? And worst of all, we aren't prepared to offer any suggestion to offset the narrow arrogance displayed against a man who risked his life in a war for his country.

Only education can change a wrong point of view that has been bred into the very lives of a large section of our native population. And that makes the task of establishing racial fair play in America seem very difficult indeed.—Reading Labor Advocate.

Synthetic Blood Plasma Saves Lives of Germans

Records obtained by American investigating teams in Germany reveal that a synthetic blood plasma—made from rock—saved thousands of German lives during the war.

Colonel Harry A. Kuhn, retired Chemical Corps research officer, declares the mineral product may prove a satisfactory substitute or adjunct for plasma.

THE MARCH OF LABOR

Why Have "Family Incomes" Never Won the Race With Cost of Living?

Government Report Shows Workers Fare Wors; Suggests One Reason for "Dead Heat" Between Wages and Prices

The workers, and the American people as a whole, will never win the race between their incomes and the cost of living. That appears to be the main point of a report published by the Federal Reserve Board.

The report compares the "middle incomes" of the 46,500,000 American families in 1946 and previous years. To understand the figures, it is necessary to remember two facts:

First, "middle income" means that half the families received less than that amount of money, and half received more. It is not "average" income.

Second, the figures show the incomes of families, not of individuals. If two or more members of a family have incomes, they are counted as one income.

At first glance, the report seems to give us something to cheer about. It gives figures like these:

From \$2,020 in 1945, the "middle income" of all American families rose to \$2,300 in 1946, an increase of \$280.

"Middle income" of workers' families increased only \$100, to \$2,300 in 1946, an increase of \$280.

Families whose breadwinners had "white collar" business jobs received a "middle income" of \$2,600 in 1946, a rise of \$400, or four times that of the workers.

Families of "professional men" did still better, their "middle income" going up \$700, to \$4,000 in 1946.

The hourly wages of workers rose, the report says, but their working hours were cut, thus leaving only the comparatively small increase in "take-home pay."

The report obviously explodes the main argument used for passage of the Taft-Hartley labor-shackling bill. Its supporters said unions are "getting too powerful."

If that is so, why did the "middle income" of wage workers' families rise much less last year than that of any other group of American families?

Next comes the part of the report which shows these "middle income" gains were fictitious, for workers and everyone else.

The income rises were "offset by increases in the prices of consumer goods," the report says. It adds that all dollar income gains since the 1930's have been cancelled by the rising cost of living.

What's the reason for this "dead heat" between income and prices? What is wrong? A partial answer to those questions is given by the report.

A comparatively few families have the large incomes and most of the "savings," it says.

Of the 46,500,000 families, 10 per cent, or 4,650,000, in 1946 got almost one-third of the total income, and owned 40 per cent of the total savings in banks and government bonds.

At the other end of the scale, 18,600,000 families, or 40 per cent, had incomes below \$2,000, got far less than their share of the total income, and owned only 15 per cent of the savings.

This report, by a conservative government financial agency, presents much "food for thought." For example, in commenting on it Senator Pepper (Dem., Fla.) pointed out this:

"The American Medical Association advised the country that people making less than \$3,000 a year cannot provide adequate medical care for themselves and their families."

Half of all American families made less than \$2,300 even in the record-breaking year 1946. Yet the medical association, or so-called "Doctors' Trust," opposes any legislation to provide medical service for the American people.—Labor, Washington, D. C.

Farm Income Up

The cash income of the nation's farmers jumped 30 per cent during the first six months of this year, the Department of Agriculture reports.

It declared that farm wages have also soared, being 8 per cent above July, 1946, and 7 per cent higher than last April.

Less Gas

An automobile engine that consumes more than a third less gasoline than engines now in use is announced by General Motors. It says the engine has demonstrated its superiority in prolonged road tests.

The catch is that the engine will not be available until a better grade of gasoline is provided. It will be several years before it can be generally adopted, G. M. officials said.

They Call It "Feather-Bedding"

What is "featherbedding?" If you believe the daily press, it is the daily and universal practice of all labor unions. That isn't true, of course, but constant propaganda in the papers makes some people believe that it is true. We have seen considerable publicity about railroad "feather-bedding" in recent weeks, especially since the rail unions have asked for a new agreement. Well, this is a brief summary of what the railroad men want:

The railroad workers want a national pay schedule. At present the pay on western lines is somewhat less than on eastern lines. They want pay for all time worked on commuter trains, instead of eight hours pay for a 10-hour day. They want overtime rates for extra yard men who sometimes are required to work 16 hours daily at straight time. They want pay for train delays; since train service men work on a mileage rate they do not get paid for long waits caused by management. They are asking for sick leave pay. They also want the road forced to comply with national safety precautions by limiting the length of both freight and passenger trains. In other words, the railroads merely want conditions of employment that are accepted in other industries; pay for time at work, overtime pay, safety devices on the job, and reasonable hours.

Yet, says rail management, that's "feather-bedding," and the press poll-parrots the lie. The press, you understand, gets a lot of advertising from the railroads, and none from the railroad men who do the work.

An Ex-Dutchman On Java

CHICAGO, July 25—In regard to your splendid editorial entitled "Pearl Harbor of Java," as an ex-Dutchman I agree in full with you. I am well acquainted with conditions in Indonesia, and I think that it is about time that the Dutch are chased out.

For more than 300 years they have been bleeding the Indonesians at the rate of 200 million guilders a year. The Indonesians, so-called contract coolies, live with their families on the big plantations, in big sheds. Their only privacy is a couple of mats hanging on the rafters.

Wages are about 15 cents a day. Their grub consists of a handful of rice and some fish cakes. They have to buy from Chinese or Arabs who usually rob them blind. To show how low their wages are, they have a coin worth one-sixtieth of a penny.

I once asked a rubber baron why they didn't pay the people more. "Well," he said, "if we pay them more, the Javanese won't work every day and they'll spend their money foolishly." The famous tin mines on the islands of Sanku and Billiton are entirely owned by Queen Wilhelmina. Those mines are largely worked by convict labor, who are not all robbers or murderers. There is a sprinkling of contract labor, mostly Chinese. The convict labor never lasts more than a year. They die mostly from T.B.

Java once upon a time was the rice shed of the Indies, but the greedy Dutch forced the farmers to plant sugar cane. There is more money in it. So Java has to import rice. When Queen Wilhelmina spoke her pious lies for the Dutch radio, with tears in her voice, she was, of course, crying about her empire. Those same young men who escaped death in the German concentration camps now are falling, trying to bring into slavery the Indonesian people so that they can be exploited for the glory and the greed of the profit hungry Queen.—K. F. S. in Chicago Tribune.

"Dead Horses"

War surplus property that cost the American \$18.7 billion has been sold for a "net" of only \$1.8 billion, or about 10 cents on each dollar, the War Assets Administration discloses.

Vast quantities of unsold property will be given away to other countries, according to reports.

For generations, the American people will be paying for these "dead horses" through taxes. That is part of the high cost of war.

I hardly know so true a mark of a little mind as the servile imitation of others.—Greville.

Low Wages Held Cause for Crime

A Federal judge at Detroit refuses to send to prison a bank clerk convicted of embezzling \$2,500 from his employer. He did not condone stealing, he said, but the failure of the bank to pay a decent salary was an extenuating circumstance.

"The bank informs me you were one of its best men," the judge said to the prisoner. "You worked late hours and appeared to have the bank's interest at heart. A man with your position has to maintain a certain standing in the community. If they expect you to wear a white shirt at work, they should pay a white shirt salary."

It is the opinion of experts that a great deal of crime is generated in unhealthy social conditions. A man who is unable to support himself and family on his earnings is under terrific temptation to take money where he can find it. It is to the everlasting credit of mankind that an overwhelming majority resist the impulse.

It seems the moral of the Detroit judge's unusual action is that if employers, especially banks, wish to guard against theft, the best way to do it is to pay their employes decent salaries.—Labor.

There's a Battle Ahead

It might make us feel better if we used a lot of harsh words to damn the Republican-controlled Congress that wound up its session and went home the other day.

We have the words and know how to use them—but we think it would be better if we tried to point out ways of keeping some of the senators and congressmen permanently at home.

But first, just for the sake of the record:

Enemies of labor in Congress attempted to deal the unions a staggering blow by enacting the Taft-Hartley Act.

They killed price control prematurely, permitting prices to spiral upwards.

They made virtually no attempt to solve one of the country's most pressing problems—that of the acute housing shortage.

They thumbed their noses at most of the social legislation that labor supported—and they enacted numerous measures designed to aid business and industry.

There is only one way to reverse the recent trend in legislative action—and that is by electing a different group of legislators.

It's that simple in theory but much more difficult in practice. It's easy to state the theory, but a lot of hard work will be required to get results.

Call it political action. Call it exercising the voting franchise. Call it what you may, it all adds up to the same thing.

Real political action is not something that is carried out by a group of union leaders in Washington or elsewhere. The leaders can give advice and guidance. They can point out possible pitfalls.

But real political action—the kind that gets results—is that carried out by the men and women in the plants and mills throughout the country.

It's the kind of action that gets the voters to the polls on election day.

Organizing and political action go together like hot dogs and mustard, though they may be handled separately.

The first adds strength to a union. The second makes it possible for the union to translate desires into action at the ballot box.

It won't be necessary this time to look for campaign issues. They were created by Congress and they stick out like sore thumbs.

And they're issues that can be translated into terms of bread and milk, pork chops and rent.

This Folks, Is Free Capitalism

By RAYMOND HOFSES

The life of a headline writer is not always easy or satisfying. He must tell the story in condensed form, and he may use only such words as will fit the column. Sometimes it happens that the editor writes an editorial that makes up for what can not be put in the caption.

I now want to extend the heading in this issue that reads, "Mine Boost Is Phoney Excuse For Increasing Super Profits."

The heading is true enough. But it is not the whole truth. It is not even what the American people, who are the victims of profits, need to know. What people who gripe about mounting prices ought to understand is why it is that prices are kept high enough to provide plenty of profits for the big corporations who own the basic resources and industries of the nation.

The reason why profits are being pushed higher and higher by such corporations as the steel trust—which is threatening a \$5 increase on a ton of steel to offset an 85c rise in the cost of coal that is used to make that steel—is because the majority of us tolerate a FREE PRIVATE-PROFIT economy.

It will jar those people who think THEY are free to be told that THEIR freedom is not at all important in the general scheme of things. However, it is a fact that what "free private-profit" means is that private owners of the means of production and distribution are free to take all the profit that the market will bear.

That's the purpose of all the laws that are concerned with economic matters—to enable owners to make profits freely. The matter of enabling people to USE coal and the things that are made with steel, or to USE anything else for that

matter, is of minor importance. Under the capitalist economy, which Democratic and Republican voters sanction, the purpose of making things is to sell them—for private profit. Anybody who doesn't understand that should be asked to explain why production stops when millions of people are in dire need of everything, but when owners can't make a profit by producing and selling things.

So if our headline sounds as though we are surprised that the profit-takers are using increased coal costs as an excuse to nick the nation's 140-million people a little deeper, we hasten to declare that the owners are acting according to Hoyle and exactly as the law of "free private - profit" enterprise make it possible for them to act. Not only that, but they are acting just as most of the 140-million would be acting if they were owners and profit-takers instead of producers and wage earners.

We're giving this slant to the business of rising prices and mounting profits because we think it's time for the 140-million victims to stop looking surprised or bawling like stock calves whenever the few who own do something disagreeable to them. Instead, it's time to do something to end the racket that the majority has voted for.

This, folks, is free capitalism! What on earth do you expect? How much convincing do you need before you'll understand that freedom for profit-takers simply must mean that the capitalists are free to soak you? And that YOUR freedom is limited and destroyed by that kind of freedom for monopolistic corporations?

Families Double Up

As evidence of the crowded conditions in the nation's capital, the Census Bureau reports that 40,000 married couples are sharing quarters with other persons. That is 14 per cent of all married couples in private households.